

Prva ocena stanja v kmetijstvu

2018

Poročilo je pripravil KMETIJSKI INŠTITUT SLOVENIJE (KIS) v okviru analitične naloge Spremljanje razvoja kmetijstva v Sloveniji v letu 2018, katere naročnik in financer je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Publikacija bo izšla v elektronski obliki in bo objavljena na spletni strani Kmetijskega inštituta Slovenije <http://www.kis.si/>.

Uredila:

Marjeta PINTAR

Avtorji:

Matej BEDRAČ (struktura kmetijskih gospodarstev, Program razvoja podeželja)

Sara BELE (gospodarska gibanja, cene)

Jure BREČKO (živinoreja)

Maja KOŽAR (dohodek)

Ben MOLJK (živinoreja)

Marjeta PINTAR (uvod, kmetijska politika, zunanja trgovina)

Tanja TRAVNIKAR (kmetijska politika)

Barbara ZAGORC (rastlinska pridelava)

Fotografije na naslovnici:

Janko VERBIČ

Matej STOPAR

Davorin KOREN (osebni arhiv)

Ljubljana, 26. november 2018

Kazalo vsebine

1	UVOD	9
2	GOSPODARSKA GIBANJA	9
3	OBSEG KMETIJSKE PROIZVODNJE	10
4	CENE V KMETIJSTVU	12
5	UKREPI KMETIJSKE POLITIKE	14
6	PRVA OCENA EKONOMSKIH REZULTATOV KMETIJSTVA	17
7	ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI	18
8	STRUKTURA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV V SLOVENIJI IN EU	20
9	PREGLED PO POMEMBNEJŠIH KMETIJSKIH TRGIH	23
9.1	Pšenica	23
9.2	Ječmen	25
9.3	Koruza za zrnje	27
9.4	Oljna ogrščica	28
9.5	Krompir	29
9.6	Jabolka, hruške in breskve	31
9.7	Grozdje in vino	33
9.8	Meso govedí	34
9.9	Meso prašičev	36
9.10	Perutninsko meso	37
9.11	Meso drobnice	39
9.12	Mleko	40
9.13	Jajca	42
10	LITERATURA IN VIRI	44

Kazalo preglednic

Preglednica 1:	Pridelava žita in poljščin; 2017 in 2018	10
Preglednica 2:	Pridelek sadja; 2017 in 2018	11
Preglednica 3:	Pridelek grozdja; 2017 in 2018.....	11
Preglednica 4:	Obseg proizvodnje pomembnejših živalskih proizvodov v letih 2016 in 2017 ter ocena za leto 2018	12
Preglednica 5:	Nominalni indeksi cen kmetijskih pridelkov na letni ravni v letih 2016 in 2017 ter ocena za leto 2018.....	13
Preglednica 6:	Nominalni indeksi cen inputov za kmetijstvo na letni ravni v letih 2016 in 2017 ter ocena za leto 2018.....	14
Preglednica 7:	Višina ovojnice za neposredna plačila in njena razdelitev po shemah; 2015–2018.....	15
Preglednica 8:	Izplačana sredstva PRP 2014–2020 po ukrepih (000 EUR) (do 31. 8. 2018)	16
Preglednica 9:	Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; leto 2017 ter obdobje januar–avgust v letih 2017 in 2018	19
Preglednica 10:	KMG po rabi kmetijskih zemljišč v Sloveniji in EU–28; 2010 in 2016	20
Preglednica 11:	Struktura KMG z živino v Sloveniji in EU–28; 2010 in 2016	21
Preglednica 12:	KMG po tipu kmetovanja v Sloveniji in EU–28; 2010 in 2016.....	22
Preglednica 13:	Odkup in kakovost pšenice v času žetve; 2014–2018	24

Kazalo slik

Slika 1:	Indeksi kmetijske proizvodnje; 2006–2017 in ocena 2018 (2015 = 100)	12
Slika 2:	Realni indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih; 2006–2017 in ocena 2018 (2015 = 100)	13
Slika 3:	Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen inputov v kmetijstvu in cenovno-stroškovna pariteta; 2006–2017 in ocena 2018 (2015 = 100)	14
Slika 4:	Izvoz in uvoz agroživilskih proizvodov v obdobju januar–avgust 2006–2018 in januar–december 2006–2017 ter ocena za leto 2018 (mio EUR)	18
Slika 5:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	23
Slika 6:	Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	25
Slika 7:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	26
Slika 8:	Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	26
Slika 9:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	27
Slika 10:	Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	28
Slika 11:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	29
Slika 12:	Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	29
Slika 13:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	30
Slika 14:	Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	30
Slika 15:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	31
Slika 16:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	32
Slika 17:	Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	33
Slika 18:	Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)	34
Slika 19:	Spremembe prirasta govedi v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100)	34
Slika 20:	Odkupne cene mlade pitane govedi (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018	35
Slika 21:	Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju govedi (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)	36
Slika 22:	Spremembe prirasta prašičev v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100)	36
Slika 23:	Odkupne cene pitanih prašičev (do 150 kg; živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018	37

Slika 24:	Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju prašičev – kupljena krma (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena).....	37
Slika 25:	Spremembe prirasta perutnine v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100).....	38
Slika 26:	Odkupne cene pitanih piščancev (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018	38
Slika 27:	Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju piščancev (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)	39
Slika 28:	Odkupne cene jagnjet (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018	39
Slika 29:	Osnovni ekonomski kazalci pri prireji jagnjet (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena).....	40
Slika 30:	Spremembe proizvodnje mleka v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100).....	40
Slika 31:	Odkupne cene mleka po mesecih (EUR/t); 2017 in 2018	41
Slika 32:	Osnovni ekonomski kazalci pri prireji mleka (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena).....	41
Slika 33:	Odkupne cene jajc po mesecih (EUR/000 kosov); 2017 in 2018	42
Slika 34:	Osnovni ekonomski kazalci pri proizvodnji jajc (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena).....	43

Okrajšave in simboli

% – odstotek

ARSKTRP – Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

ARSO – Agencija Republike Slovenije za okolje

BDP – bruto domači proizvod

CT – carinska tarifa

EK – ekološko kmetovanje

EU – Evropska unija

EUR – evro

FFS – fitofarmacevtska sredstva

FN – Falling Number

GVŽ – glava velike živine

ha – hektar

JV – jugovzhod

kg – kilogram

KIS – Kmetijski inštitut Slovenije

KMG – kmetijsko gospodarstvo

KOPOP – kmetijsko-okoljska-podnebna plačila

KZU – kmetijsko zemljišče v uporabi

l – liter

Leader – Links between actions for the development of the rural economy

mio – milijon

MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

OMD – območja z omejenimi dejavniki

PDM – polnovredna delovna moč

PRP – Program razvoja podeželja

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

t – tona

TIS – tržno informacijski sistem

UMAR – Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj

1 UVOD

Poročilo predstavlja prvo oceno proizvodnih in ekonomskih rezultatov slovenskega kmetijstva v letu 2018 in je pripravljeno na podlagi razpoložljivih statističnih in drugih informacij, ki so bile na voljo do 20. novembra 2018. V tem času so na voljo le predhodni statistični podatki o proizvodnji nekaterih pomembnejših rastlinskih pridelkov in ocene indeksov cen na letni ravni, podatki o odkupu kmetijskih proizvodov in zakolu živine v klavnicah za obdobje devetih mesecev tekočega leta ter začasni podatki o zunanji trgovini za obdobje osmih mesecev tekočega leta. To pomeni, da za zanesljivo oceno sprememb skupnega obsega kmetijske proizvodnje, cen in dohodkov v kmetijstvu manjkajo številne informacije. V živinoreji je v tem času problematična zlasti ocena obsega proizvodnje, medtem ko je v rastlinski proizvodnji težje oceniti letne spremembe cen.

Obseg živinoreje je v splošnem močno odvisen od sprememb v številu živine, pri prašičih, zlasti pa pri drobnici, pa tudi od obsega zakola na gospodarstvih, o čemer med letom ni podatkov. Pri govedu zanesljivost ocen na osnovi razpoložljivih statističnih podatkov zmanjšuje tudi dejstvo, da statistika od leta 2007 dalje domačo proizvodnjo mesa ter prirast izračunava na osnovi podatkov registra govedi, ki niso javno dostopni in se predvsem pri zunanji trgovini z živim govedom lahko precej razlikujejo od objavljenih podatkov v okviru statistike zunanje trgovine.

V rastlinski pridelavi mesečni indeksi cen ne povedo veliko o spremembi cen na povprečni letni ravni, saj zaradi sezonskih uteži na letni ravni prevlada cena v obdobju največjega odkupa. Napovedi sprememb cen na letni ravni so zato v tem času problematične zlasti pri poznih posevkih, sadju in grozdju, kjer se večina pridelka odkupi v zadnjih mesecih leta, torej v mesecih, za katere trenutno še ni podatkov.

Primerjava jesenskih ocen s končnimi rezultati za obdobje 2013–2017 kaže, da so odstopanja pri posameznih parametrih lahko precejšnja, nakazane smeri sprememb za kmetijstvo kot celoto pa so že dokaj zanesljive.

2 GOSPODARSKA GIBANJA

Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2018 (UMAR, 2018) kaže na ugodna gospodarska gibanja tudi v letu 2018. Gospodarska rast se nadaljuje, vendar bo ob koncu leta nekoliko nižja kot leta 2017. V primerjavi z letom 2017 naj bi se bruto domači proizvod (BDP) povečal za 4,4 %. Ključna razloga za gospodarsko rast ostajata pričakovana rast investicij zasebnega sektorja in države (+9,0 %) in rast izvoza (+8,2 %), ki pa se bo začela umirjati zaradi upočasnitve rasti tujega povpraševanja, zvišanja rasti stroškov dela in odsotnosti večjih enkratnih dejavnikov v avtomobilski industriji. V primerjavi s prejšnjim letom sta se okrepili tudi zasebna in državna potrošnja (vsaka za 2,7 %), pri čemer je rast zasebne potrošnje predvsem posledica ugodnih gibanj na trgu dela in okrepljene rasti plač, rast državne potrošnje pa posledica rasti zaposlenosti ter izdatkov za blago in storitve v sektorju država.

Rast zaposlenosti tudi letos ostaja visoka, saj naj bi se po napovedi v večini dejavnosti povečala za 2,8 % glede na prejšnje leto, medtem ko se je povprečna bruto plača realno povečala za 1,7 %. Obe stopnji brezposelnosti naj bi se v povprečju leta znižali; registrirana na 8,2 % (9,5 % v letu 2017), anketna pa na 5,5 % (6,6 % v letu 2017).

Po daljšem obdobju nizke rasti cen oziroma deflacije in lanske rahle inflacije, se je letos rast cen še nekoliko povečala, predvsem na račun zvišanja cen energentov in krepitve rasti cen storitev. Napovedana stopnja inflacije v povprečju leta je 1,8 %.

3 OBSEG KMETIJSKE PROIZVODNJE

Spremenljive vremenske razmere s pogostimi ekstremnimi vremenskimi pojavi in njihov negativen vpliv na kmetijsko pridelavo postajajo stalnica slovenskega kmetijstva. Podobno je bilo tudi leta 2018, le da je bilo ekstremnih vremenskih dogodkov manj kot v preteklih dveh letih. Priprave na setev so v jeseni 2017 potekale v mokrem vremenu, kasneje v oktobru pa so vremenske razmere večinoma omogočale setev ozimnih žit in drugih prezimnih posevkov. Zadnja dva meseca leta 2017 in januar 2018 so bili nadpovprečno topli, z vmesnimi hladnimi obdobji in pogostimi padavinami. V februarju so se temperature zraka znižale in na tej ravni vztrajale tudi v marcu. V teh dveh mesecih je padla nadpovprečna količina padavin, snežna odeja pa je v večjem delu Slovenije vztrajala do sredine marca. Vegetacijsko obdobje se je začelo kasneje kot običajno, vendar so nadpovprečne temperature v aprilu in maju pospešile fenološki razvoj in mnoge rastline so s cvetenjem in kasneje z dozorevanjem prehiteli dolgoletno povprečje (npr. češnje, vinska trta in ozimno žito). Tudi v poletnih mesecih in septembra so bile temperature nadpovprečne, z veliko vročih dni. Vodna bilanca je bila na začetku rastne dobe večinoma dobra. Padavine so bile po območjih Slovenije zelo neenakomerno razporejene in so pogosto padale v obliki neviht in nalivov. Predvsem v maju, juniju in juliju so zelo ovirale košnjo in žetev. V vegetacijskem obdobju od aprila do septembra je bila vodna bilanca ugodnejša kot v letu prej. Dobra založenost z vodo je bila v osrednji Sloveniji, na Štajerskem in v JV Sloveniji, sušne razmere pa so bile v manjši meri prisotne v Pomurju in na Koroškem, medtem ko je bilo obalno območje zaradi suše bolj prizadeto (ARSO, 2017; 2018).

Prvi podatki in ocene za rastlinsko pridelavo kažejo, da se je v letu 2018 površina kmetijske zemlje v uporabi zmanjšala za manj kot odstotek. Na njivah so se v primerjavi z letom prej povečale le površine hmelja (+5 %), skoraj na ravni leta prej so ostale v povprečju površine žita in zelene krme z njiv, pomembno pa so se zmanjšale površine oljnic (–17 %), krompirja (–11 %) in suhih stročnic (–18 %).

Vremenske razmere so v različnih delih rastne dobe na njivske posevke vplivale zelo različno. Hektarski pridelki strnega žita so bili predvsem zaradi obilo padavin spomladi in v času žetve pomembno manjši kot v letu 2017 in pod povprečjem zadnjih petih let (2013–2017), medtem ko prve ocene za koruzo za zrnje kažejo na zelo dober pridelek, ki je za dobro četrtno večji od slabega lanskega in za desetino nad povprečjem. Letina oljnic je bila zaradi zelo slabe letine oljne ogrščice v povprečju še nekoliko slabša od lanske, medtem ko so druge oljnice obrodile mnogo bolje. Hektarski pridelki so bili pri oljni ogrščici manjši za 14 %, pri soji in bučah za olje pa večji za 7 % in 21 %. Dobre hektarske pridelke v letu 2018 lahko pričakujemo tudi pri pridelavi krompirja, hmelja in koruze za silažo.

Preglednica 1: Pridelava žita in poljščin; 2017 in 2018

	Površina (ha)		Indeks 2018/17	Pridelek (t/ha)		Indeks 2018/17	Skupni pridelek (t)		Indeks 2018/17
	2017	2018		2017	2018		2017	2018	
Pšenica in pira	28.016	27.842	99,4	5,0	4,4	87,1	140.961	121.987	86,5
Ječmen	20.369	20.994	103,1	4,8	4,2	87,2	97.929	88.056	89,9
Tritikala	5.032	5.714	113,6	4,6	4,2	91,3	22.923	23.777	103,7
Koruzo za zrnje	38.290	37.516	98,0	7,1	9,0	126,5	272.177	337.232	123,9
Silažna koruza*	27.977	28.124	100,5	40,5	47,1	116,2	1.133.837	1.324.844	116,8
Oljna ogrščica	3.435	3.405	99,1	2,6	2,3	86,0	8.999	7.672	85,3
Buče za olje	4.500	3.672	81,6	0,6	0,7	120,8	2.517	2.482	98,6
Soja	2.908	1.744	60,0	2,7	2,8	106,7	7.713	4.937	64,0
Krompir	3.165	2.814	88,9	24,4	26,7	109,4	77.075	74.997	97,3
Hmelj	1.591	1.667	104,8	1,4	1,6	121,1	2.160	2.740	126,9

* glavni posevek
Vir: SURS, preračuni KIS

Na podlagi začasnih podatkov ocenjujemo, da je v letu 2018 zaradi zelo dobre letine koruze skupni pridelek žita za dobrih 7 % večji od pridelka v letu 2017 in na ravni povprečja zadnjih

petih let (2013–2017). Pridelek oljnic je zaradi pomembno manjših površin soje in buč za olje ter slabe letine oljne ogrščice v primerjavi z letom prej manjši za petino in tudi podpovprečen (–16 %). Po neuradnih informacijah iz različnih virov je zaradi večinoma zadostne količine padavin in toplega vremena pridelek krme s travinja količinsko večji od skromnega lanskega in zelo verjetno nadpovprečen, medtem ko je kakovost pridelane krme zaradi pogostih padavin v maju, juniju in juliju slabša kot običajno. Po drugi strani je bila pridelava zelenjadnic zaradi vlažne in tople rastne dobe s pogostimi padavinami v obliki ploh in neviht otežena in bo zelo verjetno manjša od nekoliko nadpovprečne pridelave v letu 2017.

Pridelek sadja je bil v letu 2018 po dveh izredno skromnih letinah zelo obilen in tudi v primerjavi z ugodnimi preteklimi leti nadpovprečen. Po ocenah na podlagi trenutnih podatkov bo leta 2018 v intenzivnih nasadih in ekstenzivnih sadovnjakih obranega za približno štirikrat toliko sadja kot v za sadjarstvo katastrofalnem letu 2017, pridelek pa je tudi za približno četrtino nad povprečjem obdobja 2011–2015 (obdobje brez katastrofalnih let 2016 in 2017).

Preglednica 2: Pridelek sadja; 2017 in 2018

Pridelek (t)	Vsi nasadi		Indeks 2018/17	Intenzivni nasadi		Indeks 2018/17	Ekstenzivni nasadi		Indeks 2018/17
	2017	2018		2017	2018		2017	2018	
Jabolka	20.019	128.779	643,3	13.605	81.193	596,8	6.414	47.586	741,9
Hruške	3.623	9.822	271,1	1.167	4.911	420,8	2.456	4.911	200,0
Breskve	2.996	:		2.457	4.048	164,8	539	:	
Češplje in slive	1.771	:		208	:		1.563	7.907	505,9
Marelice	1.092	416	38,0	760	125	16,4	332	291	87,7
Češnje in višnje	2.918	7.212	247,2	1.205	1.280	106,2	1.713	5.932	346,3
Jagode	1.686	2.006	119,0	1.686	2.006	119,0	-	-	

Vir: SURS

Po prvih ocenah statistike je tudi pridelek grozdja v letu 2018 rekorden, pri čemer je pridelek rdečih sort večji za 58 %, pridelek pri belih sortah pa za 38 %. Tudi kakovost grozdja potrganega v eni izmed zgodnejših trgategv je bila zelo dobra. Pridelek grozdja je ocenjen na dobrih 128 tisoč ton, kar je za 44 % več kot v podpovprečnem letu 2017 in 29 % več v primerjavi s povprečjem zadnjih petih let (2013–2017).

Preglednica 3: Pridelek grozdja; 2017 in 2018

	Površina (ha)		Indeks 2018/17	Pridelek (t/ha)		Indeks 2018/17	Skupni pridelek (t)		Indeks 2018/17
	2017	2018		2017	2018		2017	2018	
Grozdje skupaj	15.839	15.683	99,0	5,6	8,2	145,0	89.416	128.347	143,5
Belo grozdje	10.895	10.882	99,9	5,8	8,0	137,8	63.272	87.052	137,6
Rdeče grozdje	4.944	4.802	97,1	5,3	8,6	162,6	26.144	41.295	158,0

Vir: SURS

Za živinorejo prve grobe ocene na osnovi razpoložljivih podatkov kažejo, da bo skupni obseg prireje v letu ponovno porasel, vendar bo intenzivnost rasti manj izrazita kot v zadnjih nekaj letih. Povečanje obsega prireje pričakujemo pri prireji prašičev, perutnine in drobnice, medtem ko bo po oceni prireja kravjega mleka ponovno nekoliko manjša. Prirast govedi ostaja na ravni leta 2017. Še naprej se bo povečevala tudi proizvodnja jajc. V primerjavi z izrazito slabo letino 2017, se je v letu 2018 pridelava medu povečala in je s približno 1.750 tonami nad povprečjem v zadnjem desetletju.

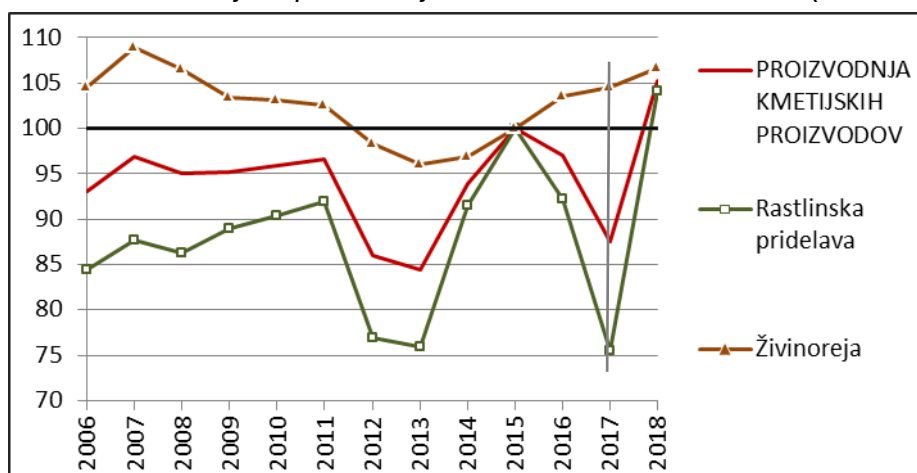
Preglednica 4: Obseg proizvodnje pomembnejših živalskih proizvodov v letih 2016 in 2017 ter ocena za leto 2018

	2016	2017	Ocena 2018	Indeks 2018/17
Govedo (prirast; 000 t)	81,8	81,2	81,4	100,3
Prašiči (prirast; 000 t)	36,8	37,2	37,9	101,9
Perutnina (prirast; 000 t)	89,9	96,2	97,0	100,8
Drobnica (prirast; 000 t)	3,4	3,4	3,5	101,8
Kravje mleko (000 t)	649,7	648,0	644,4	99,4
Jajca (znesena; milijon kosov)	386,9	397,0	404,2	101,8

Vir: SURS, KIS (ocena 2018)

Prve ocene na agregatni ravni kažejo, da bo v primerjavi z neugodnim letom 2017 rastlinska proizvodnja, predvsem zaradi izjemno obilnih letin v sadjarstvu in vinogradništvu, večja kot lani za 38 %, medtem ko bo živinorejska proizvodnja, predvsem zaradi nekoliko večjega prirasta prašičev, perutnine in prireje jajc, porasla za 2 odstotka. Skupni obseg kmetijske proizvodnje se bo tako v primerjavi z letom 2017 predvidoma povečal za okoli petino in bo pomembno presegel povprečno raven zadnjih petih let.

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 2006–2017 in ocena 2018 (2015 = 100)

Vir: SURS, KIS (ocena 2018)

4 CENE V KMETIJSTVU

Po prvih ocenah statistike bodo cene rastlinskih pridelkov v letu 2018 na povprečni letni ravni za 1,6 % nižje kot v predhodnem letu, kar bo predvsem posledica nižjih odkupnih cen sadja (–14,8 %) ter oljnic (–5,5 %). V primerjavi z letom 2017 bodo odkupne cene ostalih pomembnejših rastlinskih pridelkov višje. Najbolj se bodo zvišale odkupne cene zelenjadnic (+10,4 %) ter pšenice (+3,8 %) in koruze za zrnje (+3,6 %).

Odkupne cene živali in živalskih proizvodov bodo po prvih ocenah statistike v primerjavi s predhodnim letom nižje za 0,2 %, predvsem na račun nižjih cen prašičev (–3,6 %) in kravjega mleka (–1,1 %), katerega cene so se lani občutno zvišale. Pri odkupnih cenah goveda, perutnine in jajc lahko pričakujemo zvišanje glede na predhodno leto, ki bo najbolj intenzivno pri govedu (+2,1 %).

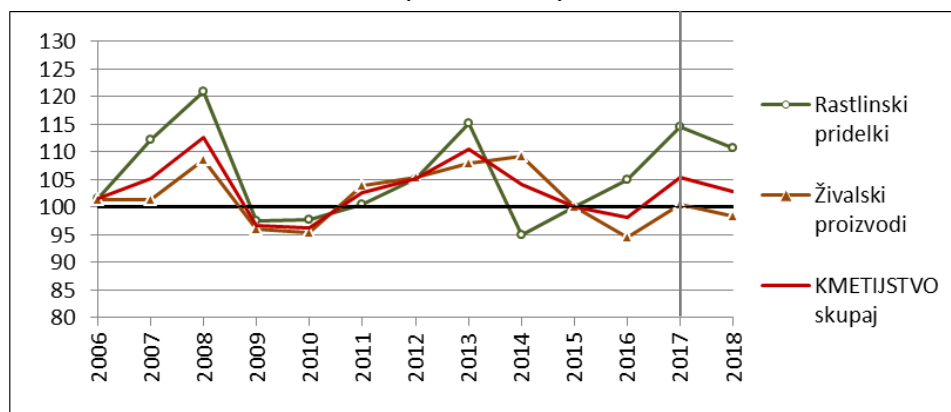
Preglednica 5: Nominalni indeksi cen kmetijskih pridelkov na letni ravni v letih 2016 in 2017 ter ocena za leto 2018

	2016/15	2017/16	Ocena 2018/17
KMETIJSKI PRIDELKI, skupaj	98,2	108,9	99,2
Rastlinski pridelki	104,8	110,8	98,4
Žito	87,3	112,3	104,1
Pšenica in pira	78,5	113,6	103,8
Koruza za zrnje	95,6	113,3	103,6
Oljnice	92,1	92,2	94,5
Krompir	126,0	101,2	102,3
Zelenjadnice	101,3	105,1	110,4
Sveže sadje	105,6	132,2	85,2
Vino	105,5	103,5	101,4
Živali in živalski proizvodi	94,5	107,7	99,8
Govedo	97,1	103,7	102,1
Prašiči	98,8	107,9	96,4
Jagnjeta	101,2	99,2	99,8
Perutnina	98,3	94,2	100,5
Mleko, kravje	88,7	120,2	98,9
Jajca, jedilna	99,0	99,1	101,0

Vir: SURS, preračuni KIS

Po prvih ocenah statistike bodo cene kmetijskih pridelkov v letu 2018 po zvišanju v letu 2017 ponovno nekoliko nižje (nominalno za 0,8 %). Zaradi napovedane inflacije (+1,8 %; UMAR, 2018) lahko pričakujemo realno znižanje cen kmetijskih pridelkov za 2,6 % v primerjavi z letom 2017. Raven cen bo realno še vedno nad ravniyo cen v letih 2015–2016, ko so bile cene najnižje glede na zadnje petletno obdobje.

Slika 2: Realni indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih; 2006–2017 in ocena 2018 (2015 = 100)

Vir: SURS, preračuni KIS

V nasprotju z agregatnim znižanjem cen kmetijskih pridelkov se bodo v letu 2018 na povprečni letni ravni cene vseh inputov za kmetijstvo zvišale (+3,7 %). Po ocenah statistike se bodo zvišale tako cene proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu (inputi 1; nominalno za 3,7 %) kot tudi cene inputov za investicije (inputi 2; nominalno za 3,6 %). Zvišanje cen inputov za kmetijstvo v letu 2018 bo predvsem posledica pomembnega zvišanja cen energentov (+8,7 %) in gnojil (+5,1 %). Nekoliko se bodo zvišale tudi cene vseh ostalih inputov, razen semen in sadik, katerih cene bodo nižje za 3,5 %.

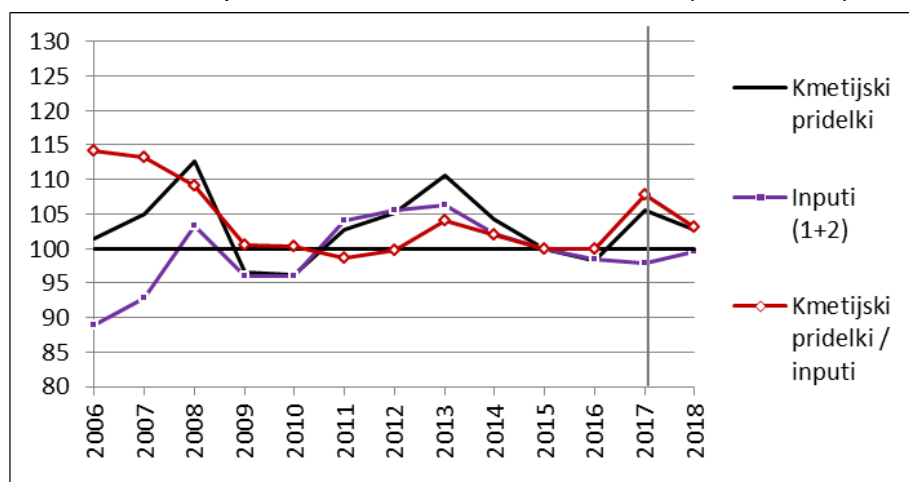
Preglednica 6: Nominalni indeksi cen inputov za kmetijstvo na letni ravni v letih 2016 in 2017 ter ocena za leto 2018

	2016/15	2017/16	Ocena 2018/17
INPUTI ZA KMETIJSTVO, skupaj (1+2)	98,4	100,8	103,7
Inputi za tekočo porabo (1)	97,0	100,3	103,7
Semena in sadike	95,5	100,2	96,5
Energija; Maziva	91,6	108,9	108,7
Gnojila in sredstva za izboljšavo tal	88,7	88,8	105,1
Sredstva za varstvo rastlin	101,1	98,6	101,3
Veterinarske storitve	100,0	104,8	102,3
Krmila	101,2	98,0	103,3
Inputi za investicije (2)	101,5	101,9	103,6

Vir: SURS

Zaradi padca cen kmetijskih pridelkov in rasti cen inputov za kmetijstvo, se bo v letu 2018 cenovno-stroškovno razmerje (primerjava indeksov cen kmetijskih pridelkov in cen inputov), po lanskem občutnem izboljšanju, poslabšalo in padlo na raven v letu 2013, vendar bo še vedno nad ravniyo tega razmerja v letih 2014–2016.

Slika 3: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen inputov v kmetijstvu in cenovno-stroškovna pariteta; 2006–2017 in ocena 2018 (2015 = 100)

Vir: SURS, preračuni KIS

5 UKREPI KMETIJSKE POLITIKE

V letu 2018 pri izvajanju ukrepov skupne kmetijske politike (neposredna plačila 2015–2020 in politika razvoja podeželja 2014–2020) ni bistvenih sprememb, razen uvedbe finančnih instrumentov v obliki garancij, ki so novost v okviru Programa razvoja podeželja (PRP) 2014–2020. Veliko aktivnosti se osredotoča na bližajoče se novo programsko obdobje skupne kmetijske politike 2021–2027. V tem kontekstu je Evropska komisija predstavila sveženj zakonodajnih predlogov in dolgoročni proračun Evropske unije (EU). Za Slovenijo je za prihodnje sedemletno proračunsko obdobje predlagala sredstva v višini 903 mio EUR za neposredna plačila in 716 mio EUR za politiko razvoja podeželja.

Neposredna plačila

Vsebinska posameznih shem plačil se v primerjavi s prejšnjimi leti ni bistveno spremenila. Pri neposrednih plačilih ostaja osrednja shema osnovno plačilo v obliki plačilnih pravic. Hkrati se v letu 2018 nadaljuje izvajanje zelene komponente, ki je obvezna za vse nosilce kmetijskih

gospodarstev (KMG), ki so upravičeni do osnovnega plačila. Nosilcem KMG so na voljo tudi plačilo za mlade kmete, plačilo za območja z naravnimi omejitvami, proizvodno vezane podpore (strna žita, mleko v gorskih območjih, reja govedi in zelenjadnice) in shema za male kmete za tiste nosilce KMG, ki so se vanjo vključili v letu 2015.

Nespremenjeni ostajajo splošni pogoji za prejemanje neposrednih plačil (upravičenci so nosilci KMG, ki izvajajo kmetijsko dejavnost, izpolnjevanje velikostnega vstopnega praga in izpolnjevanje pogojev aktivnega kmeta). Novost je pri izvajanju zelene komponente, in sicer prepoved uporabe fitofarmaceutskih sredstev (FFS) na površinah z ekološkim pomenom. Spremenjene so tudi osnove za podporo za mleko v gorskih območjih (nova osnova za izračun števila upravičenih krav molznic in upoštevana nižja povprečna mlečnost za KMG, ki so vključena v ekološko rejo mleka) in za podporo za zelenjadnice (predložitev dokazil o nakupu semena sort sladke koruze).

V letu 2018 se je višina nacionalne ovojnice zaradi pravila zunanje konvergenke zmanjšala na 135,141 mio EUR (136,003 mio EUR v letu 2017), pri čemer se je malenkostno povečal delež za osnovno plačilo.

Preglednica 7: Višina ovojnice za neposredna plačila in njena razdelitev po shemah; 2015–2018

	2015	2016	2017	2018
Proizvodno nevezana plačila (%)				
Osnovno plačilo	do 54,21*	do 53,71*	do 54,13*	do 54,97*
Plačilo za zeleno komponento	30,0	30,0	30,0	30,0
Plačilo za mlade kmete	do 1,0	do 1,5	do 1,5	do 1,5
Plačilo za območja z naravnimi omejitvami:	/	/	do 1,58	do 1,58
- regija I:	/	/	1,14	1,14
- regija II:	/	/	0,44	0,44
Skupaj (%)	85,21*	85,21*	87,21*	88,05*
Proizvodno vezana plačila (%)				
Reja govedi	do 3,0	do 3,0	do 3,0	do 3,0
Mleko v gorskih območjih	do 3,5	do 3,5	do 3,5	do 3,5
Strna žita	do 5,0	do 5,0	do 5,0	do 5,0
Beljakovinske rastline	do 2,0	do 2,0	/	/
Zelenjadnice	do 1,5	do 1,5	do 1,5	do 1,5
Skupaj (%)	do 15,0	do 15,0	do 13,0	do 13,0
Ovojnica (mio EUR)	137,987	136,997	136,003	135,141

* skupaj z nacionalno rezervo
Vir: MKGP

Druge neposredne podpore in tržni ukrepi

V letu 2018 se začasni izredni ukrepi na kmetijskih trgih niso izvajali, pri drugih ukrepih v okviru prvega stebra kmetijske politike pa prav tako ni bilo sprememb, razen pri sofinanciranju kmetijskega zavarovanja. Višina sofinanciranja zavarovalne premije se je za posevke, nasade in plodove zvišala na 40 % (20 % v letu 2017), pri sadju (40 % v letu 2017) ter pri hmelju in grozdju (30 % v letu 2017) pa na 50 %.

Politika razvoja podeželja

Konec aprila 2018 je Evropska komisija potrdila četrto spremembo PRP 2014–2020, ki prinaša uvajanje finančnih instrumentov v obliki garancij. Prednosti kreditov zavarovanih z garancijo so nižje zavarovanje, nižja obrestna mera in možnosti odloga odplačevanja kredita. Finančni instrumenti bodo uvedeni pri naložbah v predelavo, trženje oziroma razvoj kmetijskih proizvodov, naložbah v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti ter naložbah v predindustrijsko predelavo lesa.

Peta sprememba PRP 2014–2020, ki je bila potrjena konec oktobra 2018, prinaša nekatere izboljšave ukrepa dobrobit živali in omogoča izvedbo sanacije gozdov, ki so jih poškodovale različni ekstremni vremenski pojavi. Pri ukrepu prenos znanja in dejavnosti informiranja se povečuje število demonstracijskih projektov. V naslednjem letu bo ponovno možen vstop v operacijo reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje, pri ukrepu Leader/CLLD pa so se s spremembo Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, določili manj strogi pogoji za doseganje mejnikov v okviru strategij lokalnega razvoja. V okviru ukrepa sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila je spremenjen koncept izvajanja, ki omogoča vključitev novih vlagateljev (tistih, katerim je bil prvič izdan certifikat od 1. januarja 2014 dalje). S to spremembo je podrobneje pojasnjen tudi predviden sistem izvajanja finančnih instrumentov v okviru PRP.

Do konca avgusta 2018 je bilo za 11 ukrepov, tehnično pomoč in prenesene obveznosti za ukrep zgodnje upokojevanje odobrenih nekaj manj kot 618 mio EUR. To predstavlja 56 % razpoložljivih sredstev programa, pri čemer jih je bilo nekaj manj kot 389 mio EUR (35 %) tudi že izplačanih. Samo v letu 2018 je bilo do konca avgusta izplačanih 97,3 mio EUR.

Preglednica 8: Izplačana sredstva PRP 2014–2020 po ukrepih (000 EUR) (do 31. 8. 2018)

Šifra	Ukrep	Razpoložljiva sredstva	Odobrena sredstva	Izplačana sredstva skupaj	Izplačana sredstva v letu 2018
M01	Prenos znanja in dejavnosti informiranja	12.500,0	1.441,1	925,9	226,9
M02	Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah	10.768,0	4.793,9	818,0	177,4
M03	Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila	4.400,0	2.456,9	500,3	316,9
M04	Naložbe v osnovna sredstva	205.465,8	123.750,8	40.034,7	18.628,5
M06	Razvoj kmetij in podjetij	123.011,3	50.751,7	35.060,2	20.096,3
M07	Osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih	10.000,0	167,2	167,2	47,3
M08	Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje gozdov	59.481,1	16.502,1	8.111,4	3.769,6
M09	Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev	2.228,0	0,0	0,0	0,0
M10	Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (KOPOP)	203.607,4	144.437,9	111.937,9	30.003,8
M11	Ekološko kmetovanje (EK)	65.300,0	45.150,1	35.400,1	9.073,2
M13	Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (OMD)	265.933,3	167.822,2	125.424,2	4.980,9
M14	Dobrobit živali	32.533,3	21.943,2	14.771,2	6.536,3
M16	Sodelovanje	20.062,5	673,9	0,0	0,0
M19	Leader	53.365,6	24.413,6	2.065,4	661,8
	Tehnična pomoč	33.261,3	11.317,9	11.317,9	2.357,5
	Zgodnje upokojevanje 2007–2013	5.295,0	2.253,8	2.253,8	415,2
	Skupaj	1.107.212,7	617.876,4	388.788,2	97.291,5

Vir: MKGP

Tudi v letu 2018 so bile aktivnosti pri nekaterih ukrepih še vedno šele v začetni fazi. Tako pri ukrepih osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih ter ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev do sedaj še ni bilo objavljenih javnih razpisov.

V letu 2018 sta bila pri ukrepu sodelovanje prvič objavljena javna razpisa za podukrepa podpora za pilotne projekte ter za razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij ter podpora za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje.

Med ukrepi, ki so se izvajali že v predhodnih letih, so bili objavljeni javni razpisi za naložbe v KMG, živilskopredelovalno industrijo in gradnjo namakalnih sistemov. Nadaljevale so se aktivnosti pri ukrepih prenos znanja in dejavnosti informiranja ter svetovanje, ki se izvajata na podlagi javnih naročil, objavljen pa je bil tudi četrti javni razpis za projekte sodelovanja v okviru ukrepa Leader.

Še vedno je realizacija programov bistveno večja pri ukrepih, ki se izvajajo v okviru kampanje zbirnih vlog in se nanašajo na vsakoletna izplačila nadomestil za okoljske ukrepe, dobrobit živali in težje pridelovalne razmere. Za te ukrepe je bilo do konca avgusta 2018 izplačanih 74 % vseh do sedaj izplačanih sredstev programa.

V okviru kampanje zbirnih vlog je za ukrep kmetijsko-okoljska-podnebna plačila v letu 2018 26.744 KMG vložilo zahtevke za 354.796 ha površin. V primerjavi z letom 2017 se je prijavljena površina povečala za slaba 2 %, medtem ko je število vključenih KMG ostalo praktično nespremenjeno. Predvideva se, da bo za ta ukrep izplačanih okoli 32,5 mio EUR, kar je slabe 3 % več kot v predhodnem letu.

Za ukrep ekološko kmetovanje je v okviru kampanje 2018 zahtevke oddalo 3.522 KMG za 46.029 ha površin. V primerjavi s kampanjo 2017 sta se število KMG in prijavljene površine povečale za dobre 3 %. Predvideva se, da bo za ta ukrep izplačanih 9,8 mio EUR, kar je nekoliko več kot v okviru predhodne kampanje.

V okviru kampanje 2018 je zahtevke za ukrep plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami oddalo 47.163 KMG za 336.338 ha površin. Ocenjuje se, da bo za ta ukrep izplačanih 42,4 mio EUR, kar je primerljivo z izplačili v predhodni kampanji.

Ukrep dobrobit živali se je v letu 2018 izvajal v prašičereji, govedoreji in reji drobnice. V okviru kampanje zbirnih vlog za leto 2018 je zahtevke za prašičerejo oddalo 255 KMG v skupni vrednosti 2,1 mio EUR (7 % več kot v subvencijskem letu 2017). Za govedorejo je zahtevke oddalo 7.592 KMG za 90.009 glav velike živine (GVŽ), pri čemer se je število vključenih KMG v primerjavi s predhodnim letom povečalo za dober odstotek, število GVŽ pa se ni bistveno spremenilo. Za drobnico je zahtevke oddalo 577 KMG za 3.980 GVŽ. To je 4 % manj vključenih KMG in dobra 2 % več vključenih GVŽ kot v subvencijskem letu 2017. Predvideva se, da bo za ukrep dobrobit živali skupaj izplačanih okoli 7,2 mio EUR.

V okviru tehnične pomoči se v letu 2018 izvajajo razne študije in vrednotenja, zagotavljajo se sredstva za upravljanje PRP in podpirajo aktivnosti Mreže za podeželje. Do konca avgusta 2018 je bilo za ta namen izplačanih nekaj več kot 11 mio EUR, od tega 2,4 mio EUR v letu 2018.

Na obseg subvencij, ki se upoštevajo v izračunu dohodkov v kmetijstvu, najmočneje vplivajo neposredna plačila in ukrepi PRP, ki se izvajajo na podlagi kampanje zbirnih vlog (plačila KOPOP, plačila za EK, plačila za OMD in plačila za dobrobit živali), v izjemnih letih pa tudi sredstva namenjena odpravi posledic škode v kmetijstvu. V letu 2018 bo tako ob nekoliko manjši ovojnic in večjih sredstvih za KOPOP, EK in dobrobit živali skupni obseg subvencij manjši kot v letu 2017, ko so del subvencij predstavljala tudi sredstva namenjena odpravi posledic pozebe in suše.

6 PRVA OCENA EKONOMSKIH REZULTATOV KMETIJSTVA

Prve ocene kazalcev ekonomskih računov za kmetijstvo kažejo, da bodo dohodki v kmetijstvu v letu 2018 občutno višji kot v letu prej, ki je bilo za kmetijstvo izjemno neugodno. Ocenjujemo, da bo izboljšanje ekonomskih rezultatov najverjetneje posledica občutnega povečanja fizičnega obsega kmetijske proizvodnje (za petino, predvsem zaradi izrazito obilne letine v sadjarstvu in vinogradništvu) ob nekoliko nižjih cenah.

V primerjavi s preteklim letom se bo po prvih ocenah fizični obseg povečal (rastlinska pridelava +38 %, živinoreja +2 %), medtem ko bodo cene rastlinskih pridelkov na agregatni ravni občutno padle, cene v okviru živinoreje pa ostale blizu ravni preteklega leta. Vrednost vmesne porabe bo večja kot lani, predvsem zaradi večje razpoložljivosti doma pridelane krme ter dražje energije in goriv. Po prvih ocenah bo faktorski dohodek kmetijstva v primerjavi s predhodnim letom občutno porasel (za okoli petino) in se bo verjetno približal ekonomsko najugodnejšemu letu 2015.

Izrazito ugodni kazalci dohodka na agregatni ravni bodo najverjetneje posledica dobrih rezultatov v rastlinskih proizvodnih usmeritvah, predvsem v sadjarstvu in vinogradništvu. Pri obeh panogah bo v primerjavi s preteklim letom porast fizičnega obsega rekorden, cene pa pomembno nižje. V sadjarstvu bo padec cen zelo izrazit zaradi zasičenosti trga z jabolki.

Ekonomski kazalci dohodka bodo v primerjavi s preteklim letom boljši tudi pri pridelavi žita (zaradi pomembno večjega pridelka koruze), hmelja (občutno povečanje pridelka) in zelenjadnic (višje cene). Med žiti so se sicer v nasprotju s koruzo ekonomski rezultati pšenice zaradi količinsko in kakovostno slabše letine poslabšali. V okviru živinoreje prve ocene kažejo izboljšanje agregatnih ekonomskih kazalcev dohodka prireje goveda (višje cene), prireje perutnine in jajc (nekoliko večji obseg in višje cene) ter tudi pridelave medu (več kot podvojena pridelava v primerjavi z izrazito slabo letino preteklega leta).

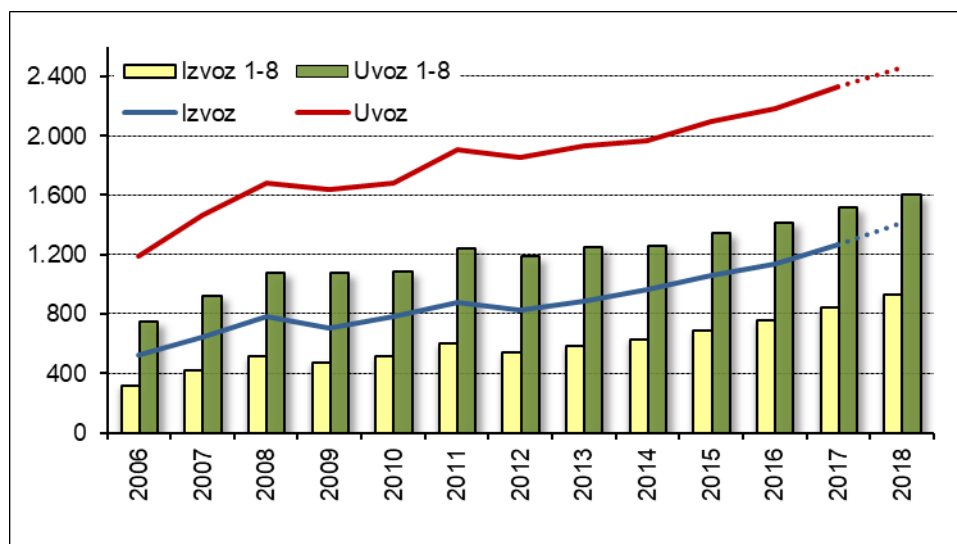
Ekonomski kazalci dohodka na agregatni ravni pa bodo slabši kot v preteklem letu v rastlinski pridelavi pri oljnicah (občuten padec tako fizičnega obsega kot tudi cen, ob poslabšanju cenovno-stroškovnih razmerij), pri krompirju pa večjih sprememb v dohodku na letni ravni ni pričakovati. V okviru živinoreje prve ocene kažejo, da bodo agregatni kazalci dohodka nekoliko slabši pri reji prašičev (nižje cene). Kot kažejo prve ocene agregatnih ekonomskih kazalcev, bo dohodek v prireji mleka ostal na ravni preteklega leta.

Proračunske podpore, ki imajo velik vpliv na dohodke v kmetijstvu, bodo na agregatni ravni nekoliko nižje kot v letu 2017, ker so pomemben del v preteklem letu predstavljala tudi sredstva za odpravo posledic pozebe in suše.

7 ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI

Začasni podatki o zunanji trgovini kažejo, da bo v letu 2018 blagovna menjava agroživilskih proizvodov ponovno presegla blagovno menjavo preteklega leta, pri čemer bo primanjkljaj na letni ravni malenkost manjši. V prvih osmih mesecih letošnjega leta je vrednost izvoženih agroživilskih proizvodov dosegla skoraj 936 mio EUR, vrednost uvoženih agroživilskih proizvodov pa 1.602 mio EUR.

Slika 4: Izvoz in uvoz agroživilskih proizvodov v obdobju januar–avgust 2006–2018 in januar–december 2006–2017 ter ocena za leto 2018 (mio EUR)

Vir: SURS, KIS (obdelava in ocena 2018)

V prvih osmih mesecih leta 2018 glede na enako obdobje leta 2017 se je povečal izvoz v vseh pomembnejših skupinah agroživilskih proizvodov. Najbolj sta se povečala izvoz v skupini ostanki in odpadki živil, krma (+25 %), ki sicer med leti precej niha, in izvoz v skupini razna živila (+14 %), ki se v zadnjih letih opazno povečuje in je v omenjenem obdobju zajel največji delež celotnega izvoza (16 %). Za 12 % je bil večji izvoz pijač, alkoholov in kisa in za 11 % izvoz mesa, medtem ko je bil izvoz izdelkov iz mesa večji za 7 %. Izvoz mleka in mlečnih izdelkov, ki v strukturi celotnega izvoza predstavlja drugo najpomembnejšo skupino

(13 %), se je povečal za dobra 2 %. Z izjemo izvoza v skupini ostanki in odpadki živil, krma, so omenjeni izvozi dosegli najvišje vrednosti doslej. Tudi v večini ostalih skupin so bili izvozi vrednostno večji, omeniti velja le zmanjšanje izvoza žita, ki je bil v prvih osmih mesecih leta 2018 za dobro desetino manjši glede na zelo velik izvoz v enakem obdobju leta 2017.

Tudi uvoz agroživilskih proizvodov se je glede na enako obdobje leta 2017 v večini skupin povečal. Najbolj, za 12 %, se je povečal uvoz v skupini ostanki in odpadki živil, krma, ki zajema tudi največji delež celotnega uvoza (11 % po podatkih za leto 2018). Za 9 % je bil večji uvoz mleka in mlečnih izdelkov, za 8 % pa uvoz v skupini razna živila. Uvoz sadja, druge najpomembnejše skupine glede na delež v celotnem uvozu, je bil večji za dobre 4 %, uvoz v skupini izdelki iz žit, moke in škroba za slabe 3 %, uvoz mesa kot tretje najpomembnejše skupine (9-odstotni delež v strukturi uvoza) pa je bil večji za dober odstotek. V vseh omenjenih skupinah so bile dosežene vrednosti uvoza največje doslej. Med pomembnejšimi skupinami je bil glede na enako obdobje preteklega leta malenkost manjši le uvoz vrtnin (za dober odstotek).

Preglednica 9: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; leto 2017 ter obdobje januar–avgust v letih 2017 in 2018

CT	Ime	IZVOZ				UVOZ			
		Mio EUR			Indeks 1-8 2018 1-8 2017	Mio EUR			Indeks 1-8 2018 1-8 2017
		2017	1-8 2017	1-8 2018		2017	1-8 2017	1-8 2018	
01	Žive živali	61.932	36.987	40.820	110,4	29.429	17.509	17.351	99,1
02	Meso in drugi užitni klavn. proizv.	95.689	63.864	70.944	111,1	226.222	142.952	145.078	101,5
03	Ribe, raki	8.759	6.380	7.942	124,5	64.500	44.771	48.352	108,0
04	Mlečni izdelki, jajca, med	174.590	116.917	119.687	102,4	173.891	109.869	120.160	109,4
05	Proizvodi živalskega porekla	2.466	1.514	1.211	80,0	7.475	4.549	4.482	98,5
06	Živo dreveje, čebulnice, cvetje	13.316	9.870	10.244	103,8	50.290	35.490	34.551	97,4
07	Užitne vrtnine	22.426	17.165	18.246	106,3	123.832	93.309	91.931	98,5
08	Užitno sadje	75.229	47.560	51.825	109,0	222.239	142.642	148.959	104,4
09	Kava, čaj, začimbe	26.552	15.705	26.245	167,1	67.017	41.654	51.263	123,1
10	Žitarice	51.625	33.923	30.135	88,8	81.700	48.937	49.009	100,1
11	Proizvodi mlinске industrije	13.396	9.273	8.598	92,7	32.665	21.848	24.512	112,2
12	Oljna semena in plodovi	50.065	23.419	37.849	161,6	36.054	21.961	25.006	113,9
13	Šelak, gume, rastl. sok, ekstrakti	13.442	9.312	10.298	110,6	13.416	9.351	10.693	114,3
14	Rastlinski material za pletarstvo	9	7	3	51,9	846	671	609	90,9
15	Masti in olja	25.606	16.659	12.743	76,5	75.674	49.629	44.905	90,5
16	Izdelki iz mesa	99.648	66.846	71.457	106,9	77.880	50.938	54.411	106,8
17	Sladkor in sladk. proizvodi	21.694	14.792	17.641	119,3	66.816	42.056	42.009	99,9
18	Kakav in kakavovi izdelki	19.064	13.004	11.282	86,8	95.480	53.460	56.190	105,1
19	Izd. iz žit, moke, škroba ali mleka	71.545	45.388	50.940	112,2	167.831	106.385	109.076	102,5
20	Izdelki iz vrtnin, sadja	13.434	9.497	10.309	108,5	93.977	60.938	64.618	106,0
21	Razna živila	191.920	134.531	152.784	113,6	177.075	120.690	130.426	108,1
22	Pijače, alkoholi in kis	111.323	77.293	86.389	111,8	149.360	100.814	106.934	106,1
23	Ostanki in odpadki živil, krma	104.937	70.283	87.580	124,6	229.662	151.044	169.429	112,2
24	Tobak	1.824	1.235	411	33,2	68.229	47.862	52.172	109,0
	Skupaj agroživilski proizvodi	1.270.489	841.424	935.584	111,2	2.331.561	1.519.327	1.602.126	105,4

Vir: SURS, obdelava KIS

Na osnovi začasnih podatkov za prvih osem mesecev leta 2018 je Slovenija podobno kot v predhodnih letih ohranila pozitiven zunanjetrgovinski saldo v skupinah žive živali in izdelki iz mesa, začasni podatki pa kažejo na presežek tudi v skupinah razna živila ter oljna semena in plodovi.

Pozitivna zunanjetrgovinska bilanca pri živih živalih se zadnja tri leta opazno izboljšuje in je v letu 2018 dosegla najvišjo vrednost doslej. Podobno lahko ugotovimo tudi za izdelke iz mesa, kjer se bilanca izboljšuje od leta 2014 dalje. Zaradi mnogo večjega izvoza glede na uvoz se, po začasnih podatkih za prvih osem mesecev, precejšen pozitiven zunanjetrgovinski

saldo drugo leto zapored kaže tudi v skupinah razna živila ter oljna semena in plodovi, pri čemer se je saldo v letu 2018 močno povečal. V vseh ostalih skupinah je uvoz vrednostno večji od izvoza, pri čemer se je primanjkljaj pri sadju ter ostankih in odpadkih živil, krma še malce povečal, medtem ko se je pri mesu drugo leto zapored nekoliko zmanjšal. Na osnovi podatkov za prvih osem mesecev leta 2018 bilanca mleka in mlečnih izdelkov izkazuje primanjkljaj (v letu 2017 presežek), ki je predvsem posledica povečanega uvoza mleka ter sirov in skute.

8 STRUKTURA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV V SLOVENIJI IN EU

Število kmetijskih gospodarstev in raba zemljišč

Konec junija 2018 so bili na Eurostatu objavljeni podatki statističnega raziskovanja strukture kmetijskih gospodarstev o rabi zemljišč, številu živine, delovni sili in tipologiji KMG v državah EU–28, ki je bilo izvedeno v mesecu juniju 2016.

Ob vzorčnem raziskovanju strukture kmetijskih gospodarstev leta 2016 je bilo v državah EU–28 okoli 10,5 mio KMG. Nadaljuje se trend zmanjševanja števila KMG, saj se je na ravni celotne Unije, v primerjavi s popisom 2010, njihovo število zmanjšalo za 15 %. Med posameznimi državami članicami sta samo Češka in Slovaška zabeležili povečanje števila gospodarstev, povsod drugod pa je opaziti upadanje njihovega števila. Najbolj se je zmanjšalo število KMG v Bolgariji (–45 %) in na Hrvaškem (–42 %). V Sloveniji se je v obravnavanem obdobju število KMG zmanjšalo za dobrih 6 %.

KMG v EU–28 so leta 2016 upravljala s skoraj 211 mio ha zemljišč, od tega je bilo v kmetijski rabi okoli 173 mio ha. Gospodarstvo v EU–28 v povprečju obdeluje 16,9 ha kmetijske zemlje, kar je 2,2 ha ali 15 % več kot leta 2010.

Preglednica 10: KMG po rabi kmetijskih zemljišč v Sloveniji in EU–28; 2010 in 2016

Kmetijska gospodarstva	SLOVENIJA				EU–28			
	Število KMG		Površina (ha)		Število KMG		Površina (ha)	
	2010	2016	2010	2016	2010	2016	2010	2016
SKUPAJ	74.650	69.900	905.990	906.460	12.245.700	10.467.760	217.421.010	210.740.750
KMG s KZU	74.460	69.820	482.650	488.400	11.989.430	10.249.350	175.815.160	172.967.400
KMG z njivami	58.660	55.160	169.080	175.120	8.130.550	6.884.150	103.922.630	103.080.810
KMG s trajnimi nasadi	26.800	26.830	39.400	36.560	4.870.720	3.845.010	10.702.630	10.503.690
KMG s travniki in pašniki	61.960	60.400	285.710*	285.060	4.984.320	4.372.410	60.840.280	59.135.650

* skupni pašniki niso vključeni

Vir: EUROSTAT

V letu 2016 je v starih državah članicah (EU–15) povprečno KMG obdelovalo 28,0 ha kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU), kar je več kot dvakrat toliko kot v novih državah članicah (EU–13), kjer so v povprečju obdelovali 8,5 ha. Največja KMG so sicer na Češkem, kjer v povprečju obdelujejo 132,1 ha na gospodarstvo, sledita pa Velika Britanija (89,3 ha/KMG) in Slovaška (79,0 ha/KMG).

Najmanjša KMG so na Malti, kjer v povprečju obdelujejo le 1,2 ha na gospodarstvo, medtem ko na Cipru in v Romuniji obdelujejo nekaj več kot 3 ha. Slovenija s 7,0 ha KZU na gospodarstvo prav tako sodi v krog držav z majhno povprečno velikostjo gospodarstev.

Živinoreja

Z živinorejo se je v državah EU–28 v letu 2016 ukvarjalo nekaj več kot 5,7 mio KMG oziroma 55 % vseh, ki se ukvarjajo s kmetijsko proizvodnjo. Skupaj so redila dobrih 131 mio glav velike živine, kar je skoraj 3 % manj kot leta 2010, ko so živinorejska gospodarstva redila nekaj več kot 135 mio GVŽ.

Medtem ko se v starih državah članicah z živilorejsko proizvodnjo ukvarja 38 % vseh gospodarstev, znaša ta delež v novih državah članicah kar 67 %. Med posameznimi državami po deležu živilorejskih gospodarstev z 92 % izstopa Irska, sledita pa ji Slovenija (80 %) in Luksemburg (78 %). Najmanjši delež imajo Italija, Španija, Ciper in Malta, kjer se z živilorejo ukvarja manj kot 30 % vseh KMG.

V letu 2016 se je v primerjavi z letom 2010 število KMG, ki redijo živino, zmanjšalo skoraj za petino (–17 %), skupno število GVŽ pa za 3 %. Zmanjšanje števila KMG z živino je bilo bolj izrazito v novih državah članicah (–18 %) kot pa v starih članicah (–15 %). Med posameznimi državami se je število KMG, ki redijo živino, najbolj zmanjšalo na Hrvaškem (–53 %), za več kot polovico manj pa jih je tudi v Bolgariji (–52 %). V Sloveniji se je v obravnavanem obdobju število KMG z živino zmanjšalo za 4 %.

Število živine se je najbolj povečalo na Irskem (+7 %) in v Latviji (+5 %), največji upad staleža živine pa so zabeležili na Hrvaškem (–26,0 %) in na Malti (–22 %). V Sloveniji se je med leti 2010 in 2016 skupno število GVŽ zmanjšalo za 1 %, kar je precej manj kot je znašal upad števila GVŽ v novih državah članicah (–8 %).

Preglednica 11: Struktura KMG z živino v Sloveniji in EU–28; 2010 in 2016

	SLOVENIJA				EU–28			
	Število KMG		Število glav		Število KMG		Število glav	
	2010	2016	2010	2016	2010	2016	2010	2016
GVŽ	59.220	56.580	518.480	512.120	6.915.960	5.732.250	135.212.340	131.458.940
Govedo	36.120	32.810	472.330	486.010	2.621.090	2.009.170	88.642.820	89.205.910
Prašiči	26.440	22.650	382.030	273.360	2.882.680	1.965.580	153.310.970	143.535.320
Ovce	6.180	6.150	137.740	134.930	946.420	789.950	95.987.060	96.443.940
Koze	4.210	4.600	34.860	38.560	540.210	383.470	12.313.080	11.498.240
Konji	5.950	5.770	22.670	19.450	1.114.400	708.340	3.547.650	2.869.120

Vir: EUROSTAT

V letu 2016 so živilorejska KMG v EU–28 v povprečju redila 22,9 GVŽ. Po stopnji koncentracije so v ospredju predvsem tradicionalne živilorejske države kot so Danska, Nizozemska in Belgija, kjer v povprečju redijo preko 100 GVŽ na gospodarstvo. Za skupino novih držav članic je, z izjemo Češke, značilno precej manjše povprečno število GVŽ na KMG (5,8 GVŽ), kar velja tudi za Slovenijo (9,1 GVŽ).

V strukturi živilorejske proizvodnje sta v EU–28 vodilni proizvodni usmeritvi govedoreja in prašičereja. Z rejo govedi se je v letu 2016 ukvarjalo 35 % vseh živilorejskih gospodarstev. Ta gospodarstva v povprečju redijo 44,4 glave govedi, kar je skoraj tretjina več (+31 %) kot leta 2010, ko so govedorejska gospodarstva v povprečju redila 33,8 govedi. Koncentracija govedorejske proizvodnje je po posameznih državah zelo različna. Največ goveda na KMG redijo na Cipru (223,8 glave), sledita Luksemburg (159,9 glave/KMG) in Nizozemska (159,6 glave/KMG), medtem ko v Romuniji govedorejska gospodarstva v povprečju redijo le 3,4 goveda na gospodarstvo. V Sloveniji so v letu 2016 govedorejska gospodarstva v povprečju redila 14,8 glav goveda, kar je nekoliko več kot leta 2010, ko so redila 13,1 glave na gospodarstvo.

Prašiče v EU–28 redi 34 % vseh živilorejskih gospodarstev. V povprečju redijo 73,0 glav na gospodarstvo, zaradi pestrosti načinov reje pa je koncentracija po posameznih državah precej različna. V tem pogledu nove države precej odstopajo od povprečja EU–15, saj v povprečju redijo 13,6 prašiča na gospodarstvo, medtem ko v starih članicah v povprečju redijo 507,4 prašiča. Največja prašičerejska gospodarstva so na Danskem, kjer v povprečju redijo 3.763,8 glav na gospodarstvo, najmanjša pa v Romuniji, kjer redijo nekaj več kot tri prašiče na gospodarstvo, kar kaže na pretežno samooskrbni značaj proizvodnje. V Sloveniji so v letu 2016 prašičerejska gospodarstva v povprečju redila 12,1 glav prašičev, kar je 16 % manj kot leta 2010, ko so redila 14,4 glave na gospodarstvo.

Delovna sila na kmetijskih gospodarstvih

V državah EU–28 je v letu 2016 na KMG delalo nekaj več kot 9 mio polnovrednih delovnih moči (PDM), kar je dobrih 8 % manj kot leta 2010, ko je bilo na KMG zaposlenih skoraj 10 mio PDM.

Obseg delovne sile se je v obdobju 2010–2016 v novih državah članicah zmanjšal za 10 %, medtem ko se je v starih državah članicah EU zaposlenost zmanjšala za 7 %. Med posameznimi državami članicami se je zaposlenost najbolj zmanjšala v Bolgariji (–39 %) in Estoniji (–21 %), najbolj pa se je povečala na Finskem (+32 %) in v Veliki Britaniji (+8 %). Tudi v Sloveniji, kjer je v kmetijstvu zaposlenih okoli 80 tisoč PDM, se je število PDM v obravnavanem obdobju povečalo za dobre 4 %.

Povprečno KMG v EU–28 zaposluje 0,87 PDM (EU–15: 1,02 PDM na gospodarstvo, EU–13: 0,76 PDM na gospodarstvo). Največje število PDM na gospodarstvo sicer beležita Češka (3,89 PDM) in Nizozemska (2,64 PDM). Tudi Slovenija ima v primerjavi z EU–28 nadpovprečno zaposlenost na KMG (1,14 PDM).

Produktivnost dela v kmetijstvu, ki je v veliki meri odraz agrarne strukture, je na območju EU–28 zelo različna. Ena PDM v EU–28 v povprečju obdeluje 19,0 ha KZU (EU–15: 27,1 ha, EU–13: 10,9 ha). Daleč najvišjo raven produktivnosti dela beležijo Velika Britanija, Švedska, Danska in Estonija, kjer ena PDM obdeluje več kot 50 ha KZU, medtem ko na Malti ena PDM obdeluje le nekaj več kot 2 ha KZU. Ena PDM v Sloveniji obdela 6,1 ha KZU, kar je precej manj od povprečja EU–28.

V primerjavi z letom 2010 se je produktivnost dela v kmetijstvu v državah EU–28 povečala, saj je ena PDM v letu 2016 obdelala 1,3 ha več KZU. V starih članicah se je površina, ki jo obdeluje ena PDM povečala za 1,4 ha, v novih državah članicah pa za 1,0 ha. V Sloveniji se je v obravnavanem obdobju ta površina zmanjšala za 0,2 ha.

Tipologija in ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev

Z vidika specializacije proizvodnje kmetijstvo v EU–28 ostaja zelo raznoliko in pestro. S točno določeno vrsto kmetijske proizvodnje se je v letu 2016 ukvarjalo več kot tri četrtine (78 %) KMG, pri čemer je ta delež v starih državah članicah precej večji (88 %) kot v novih članicah (70 %). V primerjavi z letom 2010 se je delež specializiranih gospodarstev v državah EU–28 povečal za dobre 3 odstotne točke. V državah EU–15 se je v obravnavanem obdobju delež specializiranih gospodarstev povečal za eno odstotno točko, v novih državah članicah pa za pet odstotnih točk. Med državami sta največji delež specializiranih KMG imeli Irska (98 %) in Nizozemska (94 %), najmanjšega pa Hrvaška (60 %). V Sloveniji je v letu 2016 delež specializiranih KMG znašal dobrih 69 %, kar je 1,5 odstotne točke manj kot v letu 2010.

Preglednica 12: KMG po tipu kmetovanja v Sloveniji in EU–28; 2010 in 2016

Tip kmetovanja	SLOVENIJA			EU–28		
	2010	2016	Indeks 2016/2010	2010	2016	Indeks 2016/2010
Poljedelstvo	12.780	13.410	104,9	3.046.440	3.314.350	108,8
Vrtnarstvo	530	440	83,0	242.580	191.680	79,0
Trajni nasadi	8.690	9.180	105,6	2.462.760	1.984.600	80,6
Pašna živinoreja	29.890	24.980	83,6	1.931.200	1.736.330	89,9
Prašiči in perutnina	910	410	45,1	1.423.620	896.240	63,0
Mešana rastlinska pridelava	5.510	5.690	103,3	531.650	496.780	93,4
Mešana živinoreja	4.930	3.790	76,9	798.120	362.010	45,4
Mešana rastlinska pridel. in živinoreja	11.420	11.970	104,8	1.571.250	1.350.030	85,9
Nerazvrščeno	0	30	:	240.730	135.830	56,4
Skupaj	74.650	69.900	93,6	12.248.040	10.467.850	85,5

Vir: EUROSTAT

V Sloveniji se je v obdobju 2010–2016 povečalo število gospodarstev, ki so usmerjena v poljedelstvo in gojenje trajnih nasadov, medtem ko se je število živinorejskih gospodarstev močno zmanjšalo.

Analiza nekaterih osnovnih podatkov raziskovanja strukture KMG kaže, da se razvojni zaostanek Slovenije za državami EU–28, navkljub kar precejšnjim spremembam v velikostni in socio-ekonomski strukturi, ne zmanjšuje. Ker je bil v obdobju 2010–2016 padec števila KMG v Sloveniji veliko manjši kot v državah EU–28, površina KZU pa se ni bistveno spremenila, se je razlika v povprečni velikosti gospodarstev za povprečjem EU–28 še povečala.

Tudi v živinoreji strukturne spremembe v Sloveniji potekajo počasneje kot v državah EU–28. Zaostanek za povprečjem EU–28 se povečuje praktično pri vseh za Slovenijo pomembnih živinorejskih usmeritvah (govedo, prašiči).

Slovenija tudi z vidika specializacije proizvodnje zaostaja za povprečjem EU–28, saj se je delež KMG, usmerjenih v določeno vrsto kmetijske proizvodnje, v obdobju 2010–2016 nekoliko zmanjšal.

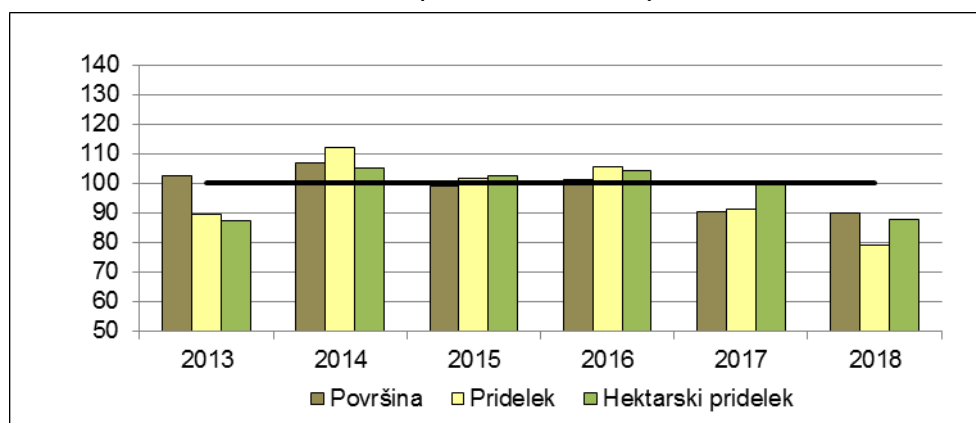
Podobno velja tudi za produktivnost dela, merjeno v KZU/PDM, ki se je v Sloveniji v obravnavanem obdobju zmanjšala za 3 %, na ravni držav EU–28 pa se je povečala za 7 %. Pri vseh navedenih kazalcih se slovensko kmetijstvo uvršča pod povprečje držav članic EU–28, pri čemer se razlika do povprečja EU–28 v zadnjem obdobju povečuje.

9 PREGLED PO POMEMBNEJŠIH KMETIJSKIH TRGIH

9.1 Pšenica

V Sloveniji je bilo leta 2018 požete najmanj pšenice do sedaj, pospravljena je bila le s slabih 28 tisoč ha njiv. To je za odstotek manj kot leta 2017 in desetino manj od povprečne površine v zadnjem petletnem obdobju (2013–2017). Skupni pridelek pšenice je bil predvsem zaradi izredno slabe letine močno podpovprečen, obsegal je le slabih 121 tisoč t, kar je za 13 % manj kot v letu 2017. Tudi hektarski pridelek pšenice je bil s 4,4 t/ha za 13 % manjši kot v zelo povprečnem letu prej in za 12 % pod ravno povprečja 2013–2017. Žetev pšenice je zaradi neugodnih vremenskih razmer potekala dlje kot običajno. Parametri kakovosti pšenice letine 2018 pa so bili po podatkih Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) večinoma slabši od letine 2017 in tudi podpovprečni.

Slika 5: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Po pričakovanjih bo svetovni pridelek pšenice 2018/19 po petih rekordnih letih manjši za 6 % glede na leto prej (Short-term outlook ..., 2018). Na zmanjšanje je najbolj vplival manjši pridelek v EU (–9 %), ki so ga močno prizadele vremenske razmere s sušo in visokimi temperaturam v Severni in Zahodni Evropi. Med večjimi pridelovalkami v EU je bila pridelava najbolj prizadeta v Nemčiji (–17 %), na Poljskem (–14 %), v Veliki Britaniji (–9 %) in v Franciji (–6 %). Manjši pridelek pšenice se pričakuje tudi v večini drugih večjih svetovnih pridelovalk, z izjemo Argentine, Kanade in ZDA (IGC, 2018).

Cene pšenice so tako na svetovnem kot na evropskem trgu v letu 2018 na višji ravni kot v letu prej, ko so bile razmeroma nizke. V povprečju EU je bila v prvih devetih mesecih leta 2018 v primerjavi z enakimi meseci leta 2017 cena pšenice za 6 % višja, v Sloveniji pa za 9 %. Sicer so bile cene pšenice v letu 2018 do sedaj najvišje v avgustu (EU market prices for selected representative products, 2018).

Preglednica 13: Odkup in kakovost pšenice v času žetve; 2014–2018

	2014	2015	2016	2017	2018*	Indeks 2018/17
SKUPAJ (t bruto)**	101.292	102.918	92.283	93.384	56.426	60,4
Prevezeto (t bruto)	64.143	80.163	65.799	76.242	32.359	42,4
Odkupna cena (EUR/t)	164,1	167,5	138,9	152,2	161,4	106,0
Surove beljakovine (%)	12,75	13,09	12,99	13,17	13,89	105,5
Hektolitrska masa (kg/100 l)	78,8	80,3	79,7	78,2	77,0	98,5
Število padanja (FN)	326,18	311,97	350,51	356,15	309,08	86,8
Sedimentacijska vrednost	38,0	40,0	46,0	44,0	51,0	115,9
Vlaga (%)	12,94	12,48	13,04	12,20	13,07	107,1
Primesi (%)	2,8	2,8	2,9	4,1	2,9	71,7

* Podatki se nanašajo na poročevalce, ki so v preteklem letu prevzeli oziroma odkupili več kot 1.000 t pšenice v času žetve.

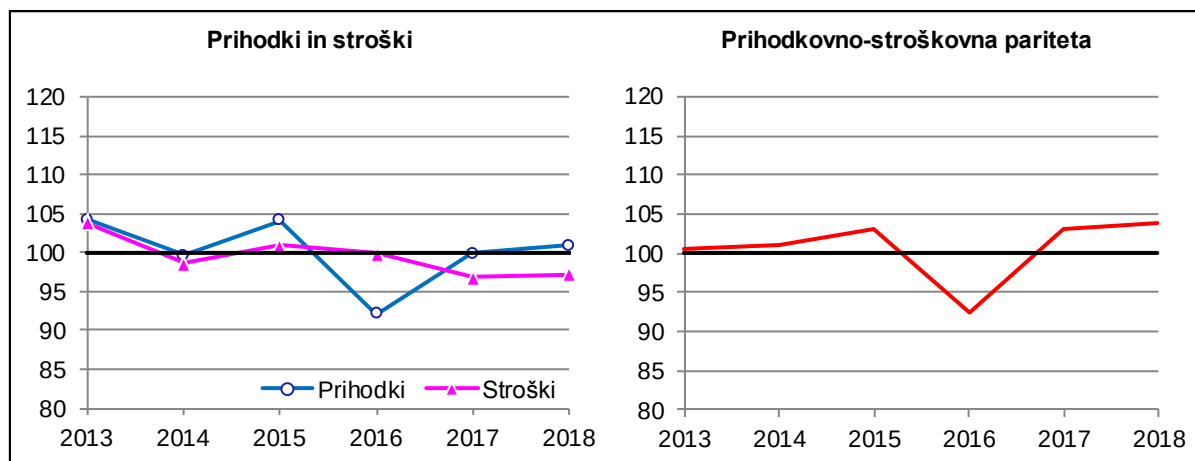
** Skupna količina prevzete/odkupljene pšenice v času žetve.

Vir: ARSKTRP

V času žetve 2018 so po podatkih tržno informacijskega sistema (TIS) na ARSKTRP odkupovalci v Sloveniji odkupili le 56.426 ton pšenice, kar je za 40 % manj kot ob žetvi predhodne letine in najmanj po letu 2005. V povprečju je bila odkupna cena pšenice v času žetve 2018 po podatkih ARSKTRP 152,2 EUR/t, kar je za 6 % več kot v letu prej; od 27. do 34. tedna se je gibala med 157,5 in 164,9 EUR/t.

Na podlagi modelnih kalkulacij, ki veljajo za čas spravila letine pri nespremenjenem pridelku in enaki tehnologiji ter ne upoštevajo stroškov skladiščenja, ocenjujemo, da so se skupni stroški pridelave pšenice zvišali za manj kot 1 %, odkupna cena pšenice po podatkih SURS (julij–september) pa je bila v času spravila letine 2018 tudi za slabe 3 % višja (153 EUR/t) kot ob enakem času leta 2017. Proračunske podpore (osnovno plačilo, plačilo za zeleno komponento, proizvodno vezano plačilo in vračilo trošarine), ki imajo velik delež v strukturi prihodkov pridelovalcev žita, so se po trenutno znanih podatkih, zaradi predvideno nižjega proizvodno vezanega plačila v letu 2018, nekoliko znižale. Ocenjujemo, da se bo ob predpostavki dvoodstotnega znižanja proračunskih podpor vrednost pridelave pri pšenici v primerjavi z letom zvišala za 1 % in bo prav toliko nad povprečjem zadnjih petih let.

Slika 6: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Na stroškovni strani so bile spremembe cen pomembnejših inputov razmeroma majhne. Na ravni leta prej so ostali stroški gnojil in najetih storitev (setev, kombajniranje, sušenje), zvišali pa so se stroški domačih strojnih storitev (+4 %), sredstev za varstvo rastlin (+2 %) in semena (za dober odstotek). Pomembno nižji kot v letu prej so bili stroški zavarovanja pridelka, ki imajo sicer v strukturi pridelave poljščin majhen delež. Zaradi nižjih premijskih stopenj za zavarovanje strnega žita in sočasnem večjem sofinanciranju le-teh (20 % v letu 2017; 40 % v letu 2018) so se stroški zavarovanja pšenice znižali za 38 %.

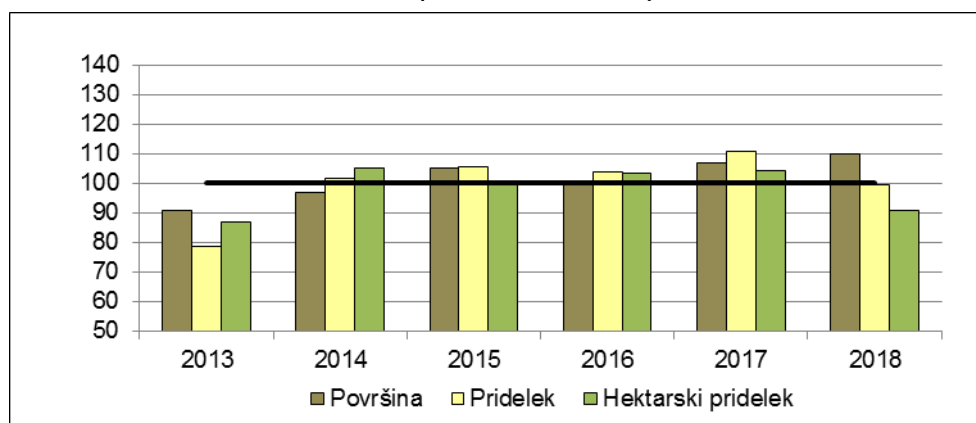
Rast odkupnih cen pšenice je ob majhnem zvišanju stroškov pridelave in znižanju proračunskih podpor vplivala na ohranitev cenovno-stroškovnih razmerij na ravni leta prej. Cenovno-stroškovna pariteta je nekoliko nad povprečjem zadnjih petih let, ko so bile ekonomske razmere v večini let razmeroma slabe. Na podlagi trenutno znanih podatkov ocenjujemo, da so se ekonomske razmere pridelave pšenice v letu 2018 zaradi zvišanja odkupnih cen nekoliko izboljšale, vendar so ekonomski rezultati pridelovalcev zaradi količinsko in kakovostno slabše letine zelo verjetno slabši od ravni zadnjega petletnega obdobja, ki so ga zaznamovala velika nihanja tako v obsegu pridelave kot v višini odkupnih cen.

9.2 Ječmen

Površina z ječmenom se je v letu 2018 ponovno povečala (+3 %) in je bila s skoraj 21 tisoč ha največja do sedaj. Na desetino večji površini kot v povprečju zadnjih petih let (2013–2017) je bilo zaradi slabe letine pridelanega 88 tisoč ton ječmena, kar je za 10 % manj kot v letu prej. Hektarski pridelek ječmena (4,2 t/ha) je bil za 13 % manjši kot v letu 2017 in za 9 % pod povprečjem zadnjih petih let.

Podobno kot pri pšenici je bila v EU tudi pridelava ječmena zaradi suše okrnjena, vendar manj kot pri pšenici. Po ocenah na podlagi trenutno znanih podatkov Evropske komisije je pridelava ječmena zaradi slabše letine na večjih površinah za slabe 4 % manjša kot v letu 2017.

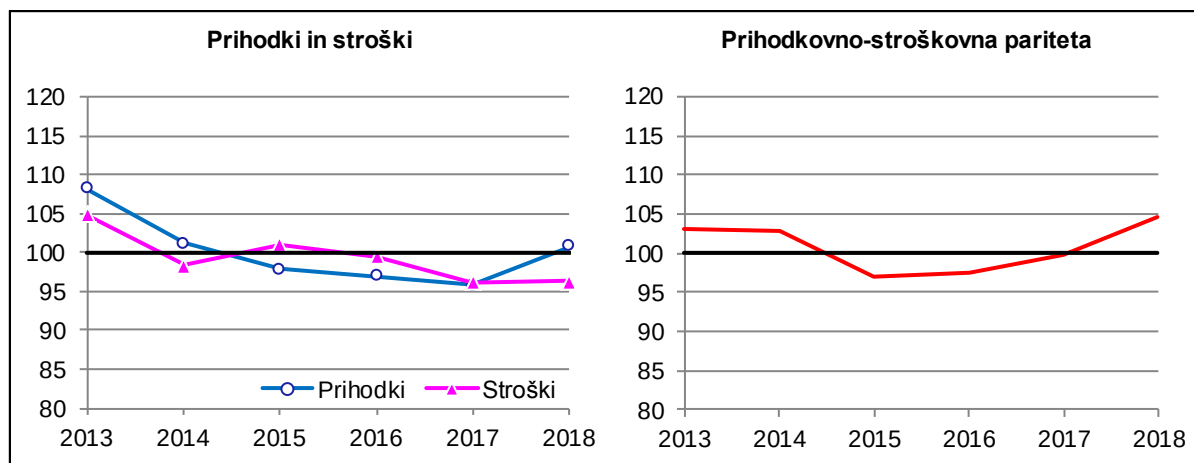
Slika 7: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Cene ječmena so imele v letu 2018 podobno gibanje kot cene pšenice, le da je bila po podatkih Evropske komisije njihova rast v povprečju višja. Povprečna cena ječmena na ravni EU je bila v prvih devetih mesecih leta 2018 za 12 % višja kot v enakih mesecih leta 2017. Podobno gibanje imajo po podatkih SURS cene ječmena tudi v Sloveniji; po napovedih statistike naj bi se odkupne cene ječmena na letni ravni zvišale za 11 %. Podobno so se spremenile tudi odkupne cene ječmena v času žetve in največjega odkupa v obdobju julij–september. V tem obdobju so znašale v povprečju 141 EUR/t in so bile v primerjavi z letino 2017 višje za 12 %. Ocenjujemo, da so ekonomske razmere pri pridelavi ječmena letine 2018 zaradi občutnega zvišanja cen in majhnih sprememb stroškov pridelave izboljšale.

Slika 8: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

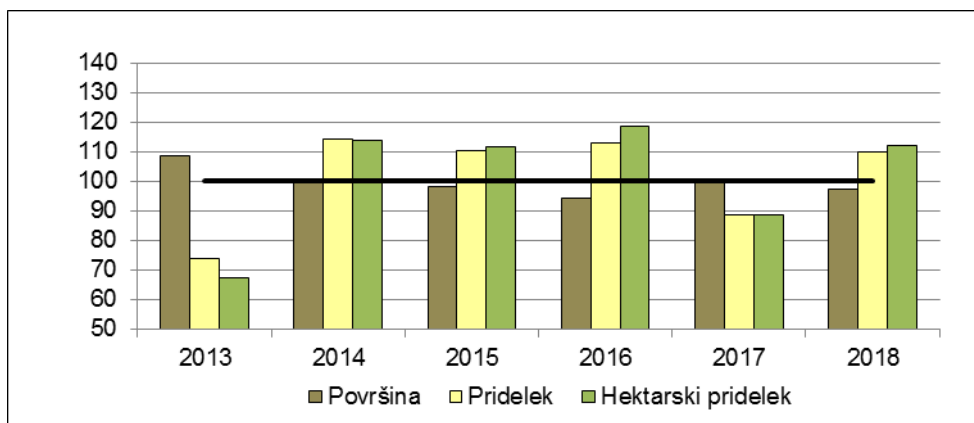
Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Na podlagi modelnih kalkulacij pričakujemo, da bodo prihodki višji za približno 5 %, stroški pa, podobno kot pri pšenici, bodo višji za manj kot odstotek glede na leto prej. Ocenjeni prihodek bo zaradi dobro desetino višjih odkupnih cen in nekoliko nižjih proračunskih podpor (–2 %) po trenutnih ocenah za okoli 5 % višji. Cenovno-stroškovna pariteta se bo v letu 2018 zelo verjetno izboljšala za približno pet odstotnih točk in bo nad ravno zadnjega petletnega obdobja. Na podlagi trenutno razpoložljivih podatkov pričakujemo, da se bo ekonomski položaj tržnih pridelovalcev ječmena izboljšal. Tudi sicer postaja pridelava ječmen v zadnjih letih tehnološko in ekonomsko zanimivejša v primerjavi s pridelavo pšenice.

9.3 Koruza za zrnje

Koruza za zrnje je bila v letu 2018 pospravljena s slabih 38 tisoč ha njiv, kar je nekoliko manj kot v letu prej (–2 %) in tudi manj od povprečja zadnjega petletnega obdobja (–3 %). Letina koruze 2018 je bila po zelo skromni lanski ponovno zelo dobra. Po začasnih podatkih SURS je hektarski pridelek koruze ocenjen na 9,0 t/ha (8,0 t/ha v povprečju zadnjih petih let), kar je za dobro četrtno več od skromnega pridelka letine 2017. Tudi skupni pridelek koruze za zrnje (337 tisoč t) se je pomembno povečal in je, kljub nekoliko manjšim površinam, za skoraj četrtno večji od lanskega in za desetino presega povprečje v letih 2013–2017.

Slika 9: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

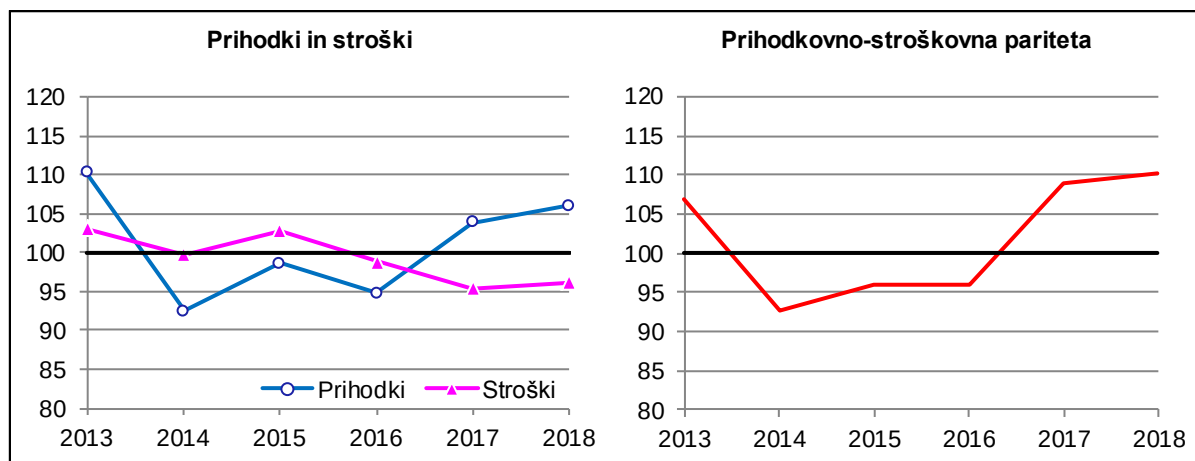

Vir: SURS (preračuni KIS)

Pričakuje se, da bo svetovni pridelek koruze za zrnje v letu 2018/17 predvsem zaradi velikih pridelkov v ZDA in Ukrajini še nekoliko večji od odličnega lanskega (+2 %; Short-term outlook ..., 2018). Na ravni EU pa bo po trenutnih ocenah na nekoliko manjših površinah (–2 %) pridelane slabih 6 % manj koruze kot v letu prej, na kar so imeli največji vpliv manjši pridelki v Franciji in Romuniji.

Cene koruze na svetovnih trgih so v letu 2018 na nekoliko višji ravni kot v letu prej, vendar ostajajo relativno nizke, tudi sicer pa imajo v zadnjih letih trend padanja s pogostimi manjšimi vmesnimi nihanji. Po podatkih Evropske komisije so cene koruze na povprečni ravni EU od začetka leta 2018 rahlo naraščale in vrh dosegle v avgustu. V prvih devetih mesecih leta 2018 so bile tako cene koruze na ravni EU v povprečju 2 % višje kot v enakih mesecih leta 2017 (EU market prices for selected representative products, 2018). Podobno gibanje so imele odkupne cene tudi v Sloveniji in bodo po napovedih statistike na letni ravni 2018 za 4 % višje kot v letu 2017.

Slika 10: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Trenutne ocene na podlagi modelnih kalkulacij, ki veljajo za čas spravila letine pri nespremenjenem pridelku in enaki tehnologiji ter ne upoštevajo stroškov skladiščenja, kažejo, da so bili v času spravila letine 2018 stroški pridelave koruze za zrnje višji za približno 1 %. Med pomembnejšimi vrstami stroškov so po naših ocenah v primerjavi s predhodno letino približno na ravni leta prej ostali stroški semena in najetih storitev (setev, kombajniranje in sušenje), rahlo so se znižali stroški gnojil (–1 %), medtem ko so bili stroški FFS in domačih strojnih storitev višji za 7 % oz. 4 %. Zaradi večjega sofinanciranja premijskih stopenj (iz 20 % v letu 2017 na 40 % v letu 2018) pa so se stroški zavarovanja koruze ob višji premijski stopnji znižali za 16 %.

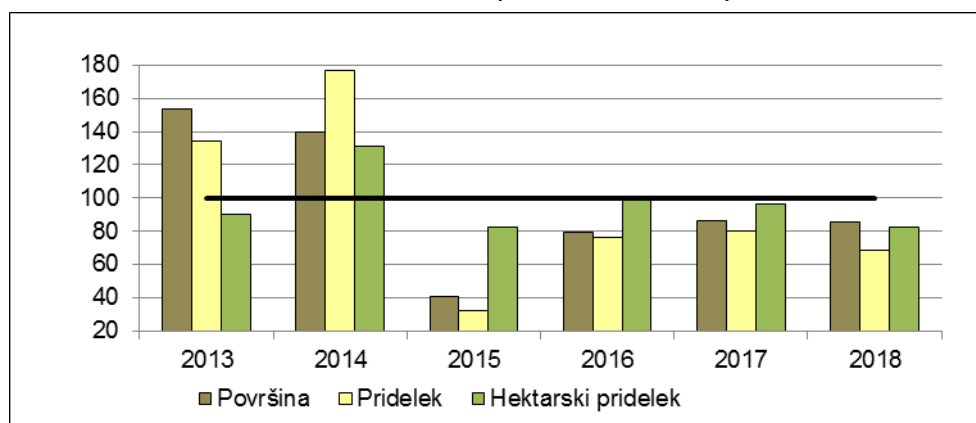
Pričakovana rast odkupnih cen koruze v jesenskem času (+3 %) je ob sočasnem rahlem zvišanju stroškov pridelave in zelo majhnem znižanju proračunskih podpor vplivala na ohranitev cenovno-stroškovnih razmerij skoraj na ravni leta prej. Cenovno-stroškovna pariteta je za približno 10 odstotnih točk nad povprečjem zadnjih petih let, ko so bile ekonomske razmere v letih 2014–2016 slabe. Glede na trenutno oceno letine, predvideno gibanje odkupnih cen in stroškov pridelave se bodo ekonomski rezultati pridelovalcev koruze v letu 2018 izboljšali, vendar ne bodo presegli obdobja med leti 2008–2012.

9.4 Oljna ogrščica

Površina oljne ogrščice ostaja v letu 2018 s 3.400 ha približno na ravni leta prej (–1 %) in pomembno pod ravno let 2007–2014, ko je bilo te oljnice na slovenskih njivah največ (med 4,4 in 6,1 tisoč ha). Letina oljne ogrščice je bila s pridelkom 2,3 t/ha za 14 % manjša celo od slabe lanske in ni presegla povprečja zadnjega petletnega obdobja (2013–2017). Zaradi slabe letine je bilo pridelanih le slabih 8 tisoč ton oljne ogrščice, kar je za 15 % manj kot v letu prej in za tretjino manj v primerjavi z zadnjim petletnim povprečjem.

Svetovni pridelek oljne ogrščice naj bi se nekoliko zmanjšal, prav take so napovedi tudi za države EU, kjer se zaradi slabe letine, na nekoliko večjih površinah (+2 %), pričakuje za desetino manjši pridelek. Cene oljne ogrščice so se tako v Sloveniji kot tudi na drugih trgih EU v letu 2018 znižale. V času spravila letine 2018 (julij–avgust) so po podatkih statistike v Sloveniji oljno ogrščico odkupovali v povprečju po 304 EUR/t, kar je za 4 % pod ravniyo enakega obdobja lani in najmanj po letu 2010.

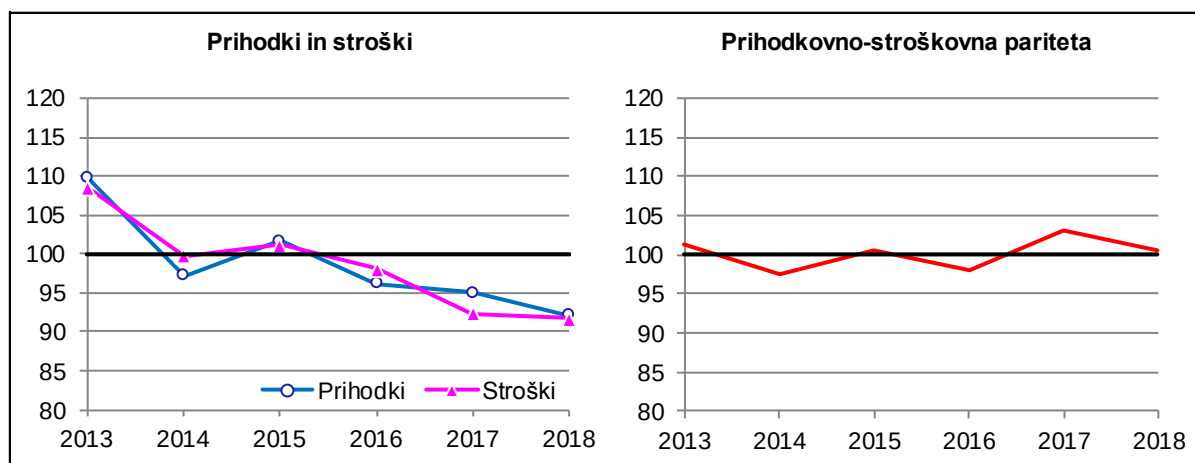
Slika 11: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Trenutne ocene na podlagi modelnih kalkulacij kažejo, da so bili v času spravila letine 2018 stroški pridelave oljne ogrščice za pol odstotka nižji. Spremembe cen proizvodnih sredstev so bile obojesmerne in so vplivale na znižanje stroškov gnojil (–2 %) in FFS (–5 %), zvišanje stroškov domačih strojnih storitev (+4 %) in semena (+6 %), medtem ko so stroški najetih storitev ostali na ravni leta prej. Pomembno nižji kot v letu prej pa so bili zaradi večjega sofinanciranja premijskih stopenj (20 % v letu 2017; 40 % v letu 2018) stroški zavarovanja pridelka, ki imajo sicer v strukturi pridelave poljščin majhen delež.

Slika 12: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

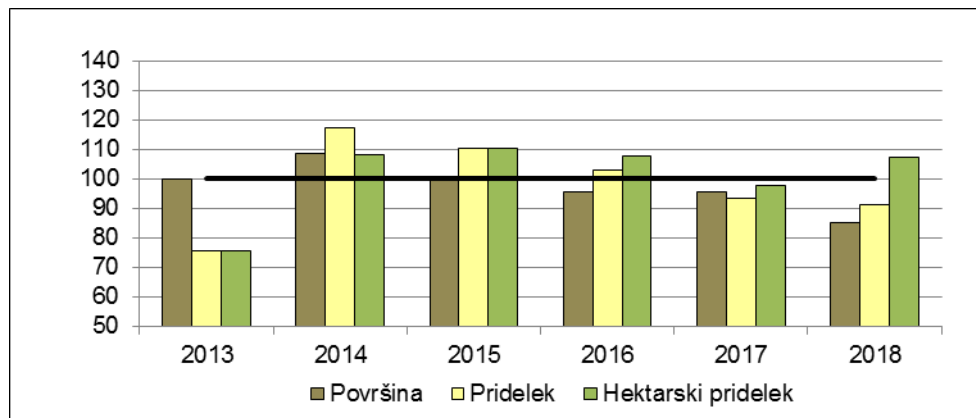
Pričakujemo, da bodo ekonomski rezultati pridelovalcev oljne ogrščice zaradi slabe letine in znižanja odkupnih cen slabši kot v letu prej in ostajajo po naših ocenah pod ravno dobrih let.

9.5 Krompir

Površina s krompirjem se je po letu mirovanja ponovno zmanjšala, saj je bil v letu 2018 na njivah krompir posajen na 2,8 tisoč ha, kar je 11 % manj kot v letu 2017 in 15 % manj kot v povprečju 2013–2017. Prvi podatki napovedujejo dobro letino, hektarski pridelek (26,7 t/ha) naj bi bil v povprečju za 9 % večji od lanskega. Zaradi pomembno manjših površin bo skupni pridelek krompirja (slabih 75 tisoč t) po prvih ocenah za 3 % manjši kot v letu 2017 in 9 % pod povprečjem zadnjih petih let (2013–2017).

Letina krompirja v največjih pridelovalkah Severne in Zahodne Evrope je zaradi suše in visokih temperatur zelo okrnjena (NEPG, 2018), manjša ponudba krompirja na teh trgih pa kot kaže pozitivno vpliva na raven odkupnih cen v Sloveniji.

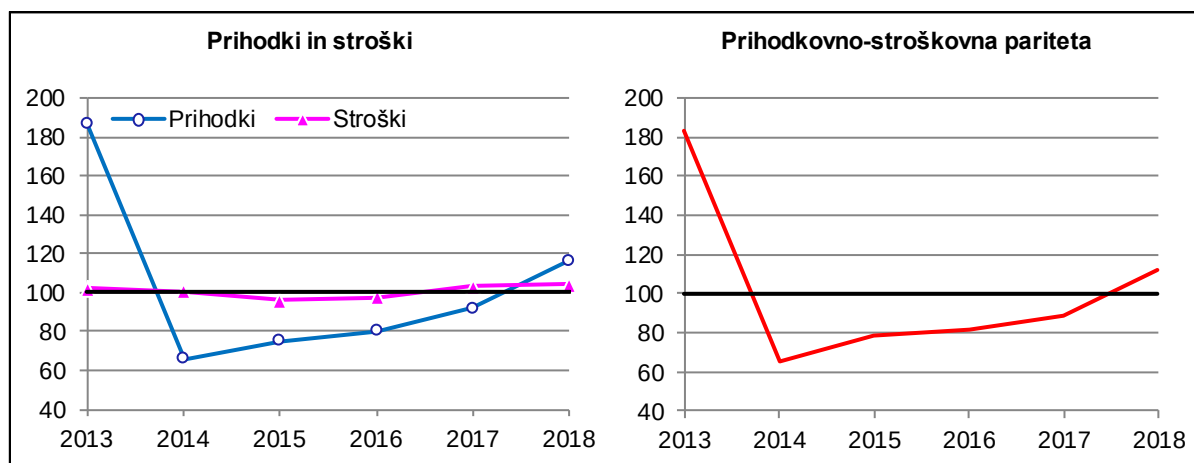
Slika 13: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Odkupne cene krompirja v Sloveniji so po letu 2000 sezonsko in med leti zelo nihale, zadnje štiri leta pa so, po velikem znižanju v letu 2014, v porastu. Po napovedih statistike naj bi se odkupne cene krompirja v letu 2018 na letni ravni zvišale za dobra 2 %. Po podatkih SURS so cene zgodnjega krompirja v mesecih junij–avgust 2018 ostale na podobni ravni kot v enakih mesecih leta 2017. Glavnino pridelka v Sloveniji predstavlja pozni krompir. Glede na letino v Sloveniji in drugje po Evropi ter cenovne razmere na evropskih trgih ocenjujemo, da bodo cene poznega krompirja letine 2018 v zadnjih mesecih leta pomembno višje kot v enakem obdobju lani. Na podlagi razpoložljivih podatkov pričakujemo, da bo odkupna cena poznega krompirja v jesenskem času za več kot četrtno višja kot v jeseni leta 2017.

Slika 14: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Po trenutnih ocenah modelnih kalkulacij so se stroški pridelave v povprečju zvišali za 1 %. Na majhno zvišanje stroškov so vplivale precej višje cene FFS (+5 %), višji stroški domačih strojnih storitev (+4 %) in tudi gnojil (+1 %), medtem ko so stroški semena, ki imajo v strukturi skupnih stroškov skoraj 30 %, ostali na ravni leta prej.

Zaradi boljše letine, zelo zmerne rasti stroškov pridelave in pričakovane rasti cen (+28 %) ocenjujemo, da se bodo ekonomske razmere pridelovalcev zelo verjetno izboljšale.

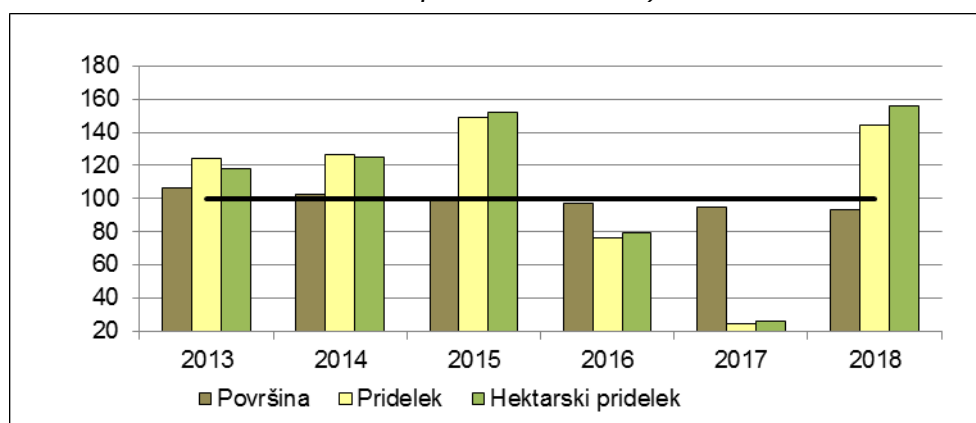
9.6 Jabolka, hruške in breskve

V Sloveniji je bila letina sadja po dveh zaporednih, izredno slabih letih, odlična, večina sadnih vrst je tako v intenzivnih kot v ekstenzivnih nasadih zelo dobro obrodila. V slovenskih intenzivnih nasadih so bili v letu 2018 pri skoraj vseh sadnih vrstah doseženi pomembno večji hektarski pridelki, izjema so marelice, ki jih je prizadela spomladanska pozeba, in češnje, ki v letu 2017 večinoma niso utrpely pozebe.

Ekonomske razmere na trgu se bodo zaradi velike ponudbe sadja in zato pričakovanih izredno nizkih odkupnih cen močno poslabšale. Zasičenost trga z jabolki, tako namiznimi kot tudi tistimi za predelavo, in izredno nizke cene so prisili nekatere sadjarje, da svojega pridelka niso niti v celoti obrali. Po nekaterih neuradnih informacijah je tudi povpraševanje po jabolkih skromno, saj je bil pridelek obilen tudi na vrtičkih in v kmečkih sadovnjakih.

Povprečni hektarski pridelek namiznih jabolk (intenzivni nasadi sadja) je bil v letu 2018 po prvih ocenah SURS zelo dober. S 34,9 t/ha je za šestkrat presegel zelo skromnega v letu prej in za četrtno tudi povprečje v letih 2011–2015, ko ni bilo večjih vremenskih ujm. Sadjarji so v intenzivnih nasadih na približno enakih površinah kot v letu prej obrali okoli 81 tisoč t jabolk, kar je več kot desetino nad povprečjem let 2011–2015.

Slika 15: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

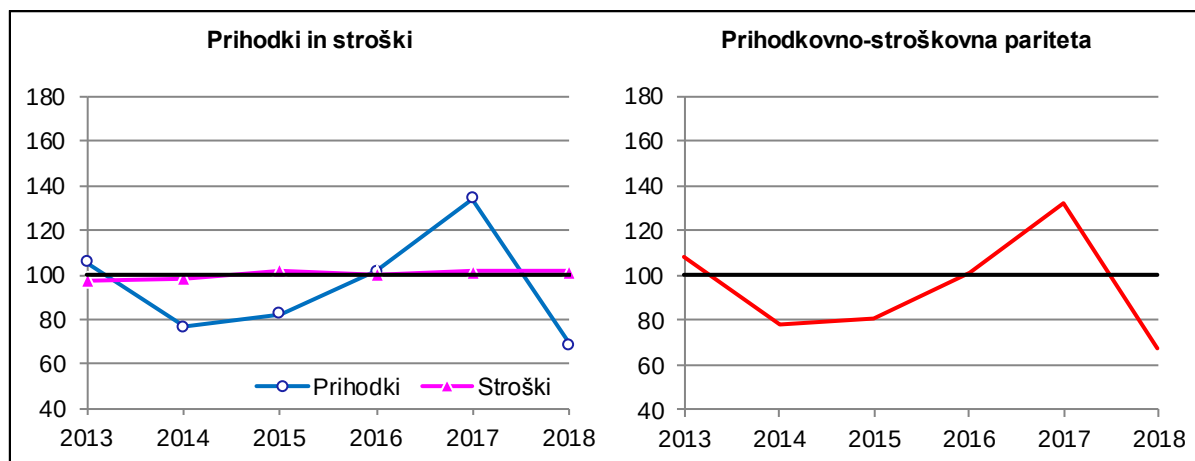

Vir: SURS (preračuni KIS)

Dobro letino sadja pričakujejo tudi v drugih državah pomembnih pridelovalkah v Evropi. V letu 2018 bo, po za zdaj znanih ocenah Evropske komisije, pridelek jabolk za 27 % večji kot v skromnejšem letu prej in za 5 % nad povprečjem zadnjih petih let (Dashboards, 2018). Zelo dobro letino jabolk pričakujejo v vseh pomembnejših pridelovalkah jabolk (Poljska, Italija, Francija in Nemčija), kar se že kaže kot močan pritisk na trg z jabolki in njihovo raven odkupnih cen v Sloveniji in širše v Evropi.

Odkupne cene namiznih jabolk so bile v prvih devetih mesecih leta 2018 za tretjino nižje kot v povprečju predhodnega leta, kar je večinoma odraz velikega odkupa in nizke odkupne cene jabolk v septembru 2018. Cena namiznih jabolk je bila v prvem reprezentativnem mesecu za tekočo letino (september) v primerjavi z enakim mesecem leta prej nižja kar za 46 %.

Slika 16: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Po ocenah na podlagi modelnih kalkulacij je zelo verjetno košarica cen pri pridelavi jabolk (pri enakem pričakovanem pridelku) v povprečju ostala na ravni leta prej. Nekoliko so se zvišale skoraj vse pomembne skupine stroškov, razen stroškov zavarovanja pridelka, ki so se znižali (–13 %) zaradi večje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij. Po modelnih ocenah so višji stroški FFS (+1 %), stroški najetega dela (minimalna plača, ki je podlaga za oceno stroškov najetega dela, se je zvišala za slabe 5 %) in domačih strojnih storitev (+5 %). V povprečju so za dobra 2 % višje tudi cene materiala, storitev in dela za napravo nasadov ter stroški domačega dela, ki so zaradi rasti plač porasli za približno 1 %.

V zadnjih letih je gibanje stroškov pridelave jabolk manj intenzivno od gibanja odkupnih cen. Cenovno-stroškovna pariteta, ki odraža le razmerje med spremembami cen inputov in spremembami odkupnih cen, je v zadnjih letih zelo spremenljiva. Pričakovano so ekonomske razmere pri pridelavi jabolk v jeseni 2018 zelo slabe, sadjarji pa imajo velike težave s prodajo svojega pridelka; tega prodajo tudi po zelo nizkih cenah, ki nikakor ne pokrivajo vseh stroškov pridelave.

Tudi letina hrušk v intenzivnih nasadih je bila v letu 2018 zelo dobra. Na nekoliko večji površini (+3 %) so pridelali največ hrušk na hektar do sedaj (23,4 t/ha); skupno približno 4.900 t, kar je največji pridelek po letu 2004.

Letina breskev 2018 je po prvih ocenah statistike dobra, pri čemer je zaradi lanske pozebe hektarski pridelek v intenzivnih nasadih za 77 % večji. S 15,4 t/ha je letina breskev nekoliko nad povprečjem zadnjih petih let brez ekstremnih vremenskih pojavov (2012–2016). Zaradi postopnega zmanjševanja nasadov, ki so v upadanju že vse od leta 2000 dalje (v letu 2018 – 7 %), pa je skupni pridelek breskev med manjšimi v zadnjem desetletju.

V letu 2018 so po podatkih SURS odkupne cene namiznih breskev ostale na podobni ravni kot v letu prej. V obdobju junij–avgust so jih odkupovali v povprečju po 0,85 EUR/kg, kar je slabo desetino več kot v povprečju zadnjih petih let. Odkupna cena breskev za predelavo v Fructalu, ki se je v obdobju 2009–2013 postopno zniževala, ostaja tretje leto zapored enaka (0,22 EUR/kg). V veljavi pa ostaja tudi višja končna odkupna cena breskev (0,28 EUR/kg), ki bodo predelane v izdelke blagovne znamke »Vipavska breskev«.

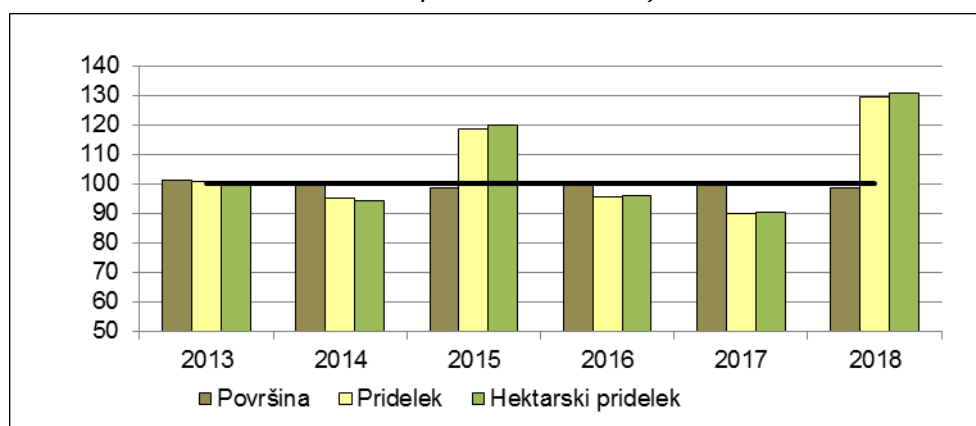
Po ocenah na podlagi modelnih kalkulacij je bilo pri pridelavi namiznih breskev v letu 2018 gibanje stroškov nekoliko višje (+1,4 %) kot pri jabolkih, odkupne cene namiznih breskev pa so v povprečju ostale na ravni leta prej. Pričakuje se, da so se ekonomski rezultati pri pridelavi namiznih breskev zaradi dobre letine, nekoliko višjih stroškov pridelave in podobnih odkupnih cen nekoliko izboljšali.

9.7 Grozdje in vino

Letina grozdja 2018 je po prvih ocenah rekordna; v primerjavi z zelo skromno letino 2017, ki je bila najslabša do sedaj, je hektarski pridelek zelo dobre kakovosti kar za 45 % večji. V vinogradih je bilo po prvih ocenah pridelanega dobrih 128 tisoč ton grozdja, kar je tudi največ do sedaj.

Odkupne cene grozdja v Sloveniji so bile zadnja tri leta zaradi skromnejših kakovostnih letin in manjših zalog vina v porastu. Z obilno letino 2018 pa se bodo odkupne cene grozdja zelo verjetno znižale. Na podlagi informacij s terena in gibanja odkupnih cen po podatkih SURS za mesec september naj bi bile odkupne cene grozdja letošnje letine za okoli 5 % nižje.

Slika 17: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2013–2017 =100; 2018: predhodna ocena)

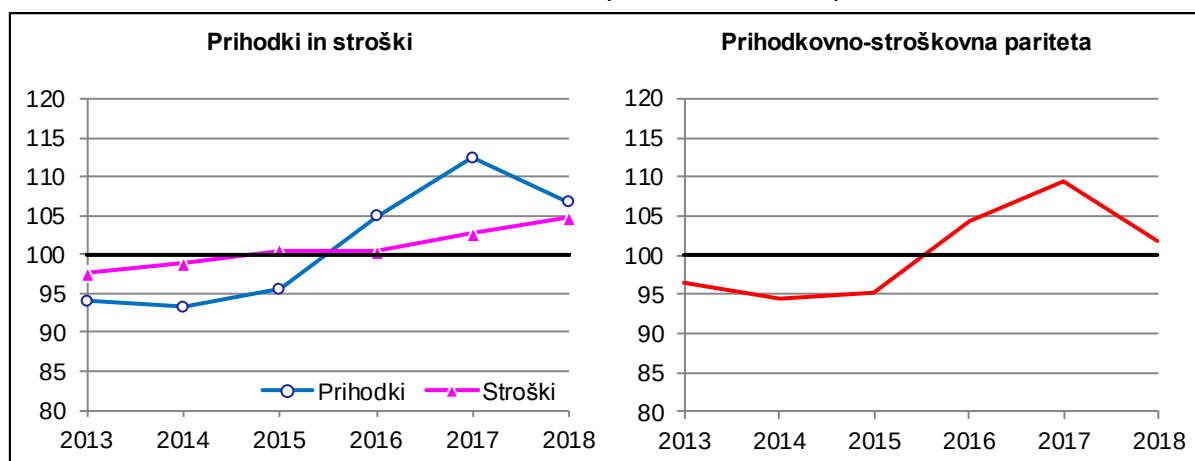

Vir: SURS (preračuni KIS)

Po podatkih TIS se je prodaja vina na slovenskem trgu, trgih EU in na trgih tretjih držav v prvih devetih mesecih leta 2018 v primerjavi z enakim obdobjem leta prej zmanjšala za 7 %, prodajne cene vina pa so se zvišale v povprečju za 6 %. Na slovenskem trgu za 6 %, na trgu držav EU za desetino in v tretjih državah za 9 %. Prodajne cene vina so bile v Sloveniji višje za 6 %, na trgih EU za 3 % in na trgih tretjih držav za 15 %.

Po ocenah na podlagi modelnih kalkulacij so se stroški pri pridelavi grozdja v letu 2018 zvišali za približno 2 %. Na rast stroškov so po trenutnih ocenah najbolj vplivale višje cene goriva, ki so podobno kot v drugih panogah rastlinske pridelave, podražile domače strojne storitve (+4 %), zvišali so se tudi stroški FFS (+1 %) in stroški naprave vinogradov (približno +4 %). Višji so bili po naših ocenah tudi stroški domačega dela (+1 %), ocenjeni na podlagi povprečne plače v RS, in najetega dela (+5 %), ki so ocenjeni na podlagi minimalne plače v RS. Pomembno nižji kot v letu prej pa so bili stroški zavarovanja pridelka (višja premijska stopnja ob hkratnem višjem sofinanciranju zavarovalnih premij; nižji med 16 % in 19 %).

Slika 18: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)

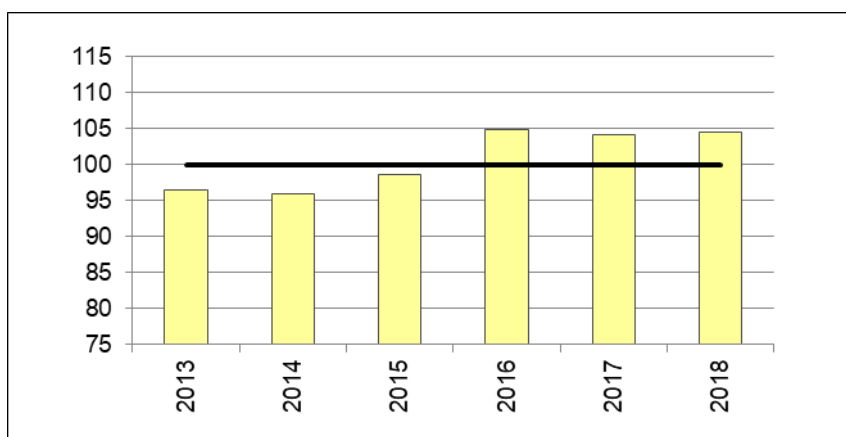
Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

2-odstotno zvišanje stroškov pridelave in približno 5-odstotno znižanje odkupnih cen bo vplivalo na ekonomski položaj pridelovalcev grozdja, ki se bo kljub zelo kakovostni letini, zelo verjetno poslabšal. Ekonomika pridelave grozdja je bila v letih 2016 in 2017 nekoliko boljša kot v letih prej, vendar bi se z letošnjim rekordnim pridelkom razmere na trgu z vinom lahko zelo poslabšale.

9.8 Meso govedi

Po trenutno razpoložljivih podatkih obseg prireje mesa govedi v letu 2018 ostaja na ravni leta 2017 in bo še vedno za dobre 4 % nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja (2013–2017). Ocene tudi kažejo, da bo število zaklanih govedi v slovenskih klavnicah v primerjavi s predhodnim letom manjše za približno 4 %, predvsem zaradi opazno manjšega zakola bikov, starih nad 24 mesecev (–20 %). Med preostalimi pomembnejšimi klavnimi kategorijami se je za okoli 3 % povečal zakol bikov, starih do 24 mesecev, število zaklanih telet pa je večje za dober odstotek. Znotraj kategorije teleta za zakol je v letu 2018 manjši zakol lažjih telet, opazno večji pa je zakol starejših telet (+14 %). Podobno kot velja za število zaklanih govedi, bo po prvih ocenah v slovenskih klavnicah pridobljeno za okoli 4 % manj skupne mase govejih klavnih trupov kot v letu 2017.

Slika 19: Spremembe prirasta govedi v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100)

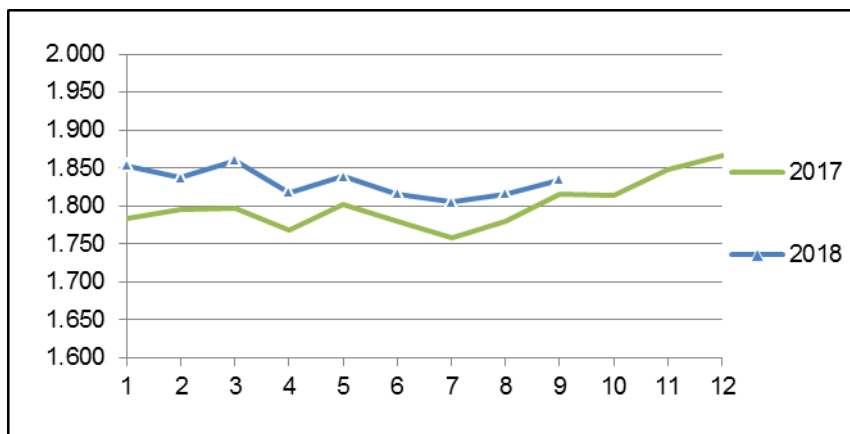
Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2018)

Na podlagi do sedaj znanih podatkov zunanje trgovine se bo ponovno povečalo tudi število izvoženih živih živali (za 2 %), večje pa bo tudi število uvoženih živih živali (za približno 4 %). Čeprav bo v živi masi izvoženo za približno 3 % več govedi, uvožene govedi pa bo več za 6 %, bo neto izvoz živih živali zaradi prevladujočega izvoza (ta predstavlja 80 % obsega zunanje trgovine z živimi živalmi), nekoliko večji kot leta 2017. Vpliv slabih razmer za pridelavo krme v letu 2017 se je odražal tudi v prvi polovici leta 2018, zaradi česar bo število govedi konec leta 2018 po prvih ocenah manjše za okoli 2 %.

Zaradi slabih razmer za pridelavo krme v nekaterih zahodnih in severnih državah članicah je pritisk ponudbe na trgu z govejim mesom v letu 2018 večji kot leto prej. Občutni rasti cen mladega goveda v EU v drugi polovici leta 2017 je sledil sezonski padec v pomladnih mesecih leta 2018, ki se je bolj kot po navadi nadaljeval tudi v poletnih mesecih. Zaradi visokih cen v prvi polovici leta 2018 in sezonskega porasta v zadnjem četrtletju leta 2018, bo po ocenah cena mladega pitanega goveda v EU, kljub občutnemu padcu v sredini leta, v povprečju za dober odstotek večja kot leto 2017.

Čeprav cene govejega mesa v Sloveniji po navadi sledijo trendom gibanja cen v nekaterih zahodno evropskih državah, tokrat razmere na evropskem trgu z govejim mesom na gibanje cen mladega goveda v Sloveniji v letu 2018 niso imele izrazitejšega vpliva. Po porastu odkupnih cen za mlado pitano govedo v Sloveniji ob koncu leta 2017, so odkupne cene v prvih devetih mesecih leta 2018 ostale na višjem nivoju kot v enakem obdobju leta 2017. V običajnih razmerah so cene mladega pitanega goveda v poletnem času praviloma najnižje v letu in se v zadnji četrtini leta nekoliko zvišajo. Ob koncu leta bo odkupna cena mladega pitanega goveda na podobni ravni kot ob koncu leta 2017, povprečna cena na letni ravni pa bo po prvih ocenah za okoli 2 % višja v primerjavi s povprečjem leta 2017. Za približno enak odstotek so se v letu 2018 zvišale tudi cene drugih kategorij klavne govedi, pri čemer se je najbolj zvišala cena krav za zakol (za slabe 4 %). Le pri teletih za zakol se je odkupna cena v primerjavi z letom 2017 znižala (–2 %).

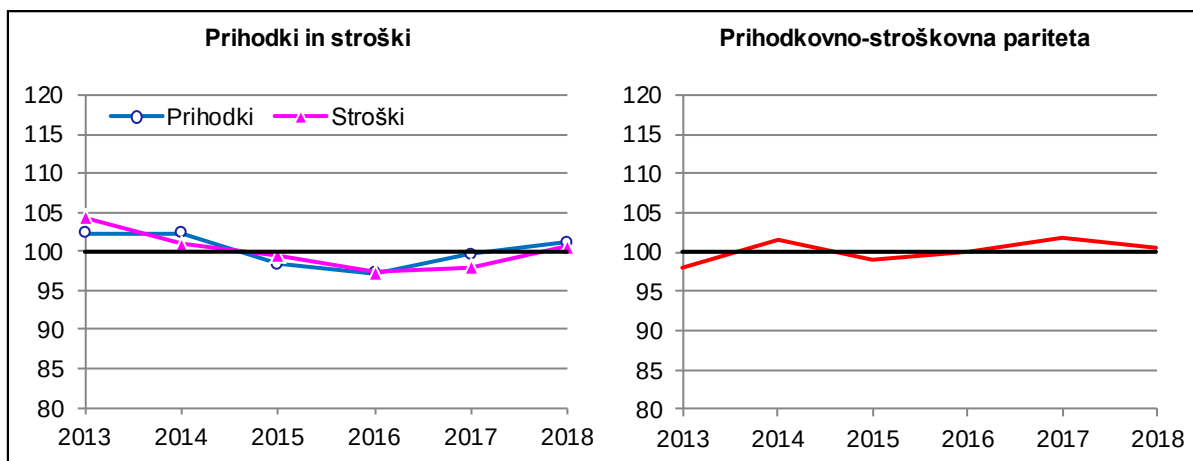
Slika 20: Odkupne cene mlade pitane govedi (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018

Vir: SURS

Stanje v prireji govejega mesa bo v letu 2018 le nekoliko slabše kot v predhodnem letu. Po modelnih ocenah bodo skupni stroški prireje mesa mladega goveda višji za okoli 3 %. V okviru teh bodo za podoben odstotek višji tudi materialni stroški, znotraj katerih se je najpomembneje zvišala cena telet za pitanje (+8 %). Posledično je višji tudi strošek zavarovanja (za slaba 2 %). Za okoli 2 % sta višja tudi strošek doma pridelane krme ter strošek najetih storitev.

Slika 21: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju govedi (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)

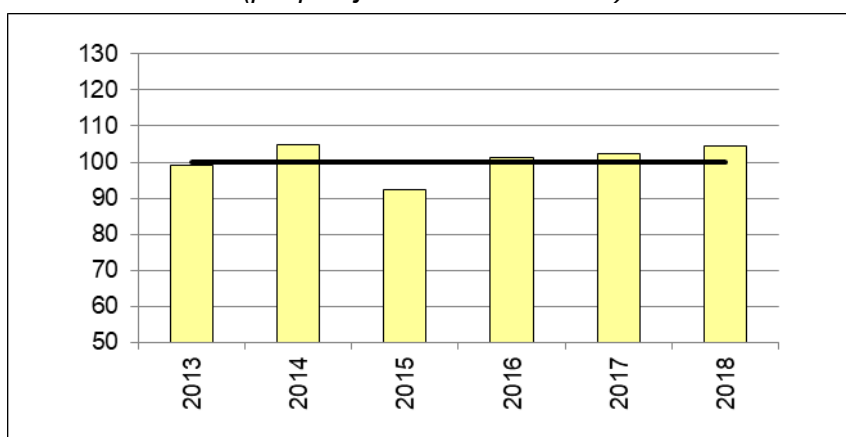
Vir: KIS

Ob zvišanju odkupne cene se je tudi vrednost proizvodnje zvišala, a nekoliko manj (za slaba 2 %), kar je posledica znižanja vrednosti subvencij. Prihodkovno-stroškovna pariteta bo tako v letu 2018 le nekoliko slabša kot je bila v letu 2017, a bo še vedno nad ravni povprečja zadnjega petletnega obdobja.

9.9 Meso prašičev

Po opaznem porastu obsega prireje prašičjega mesa v letu 2016 ter nadaljevanju rasti v letu 2017, se bo obseg prireje po prvih ocenah v letu 2018 še nekoliko povečal, vendar ne bo presegel obsega v letu 2014. Na podlagi razpoložljivih podatkov lahko na letni ravni pričakujemo, da bo skupna masa zaklanih prašičev podobna masi v letu 2017. Kljub nespremenjenemu skupnemu zakolu in manjšemu neto uvozu živih prašičev (pujski za pitanje), bo po prvih ocenah prirast prašičev ob pričakovanem nekoliko večjem staležu (večje število rojstev) konec leta 2018 za približno 2 % večji kot leto prej.

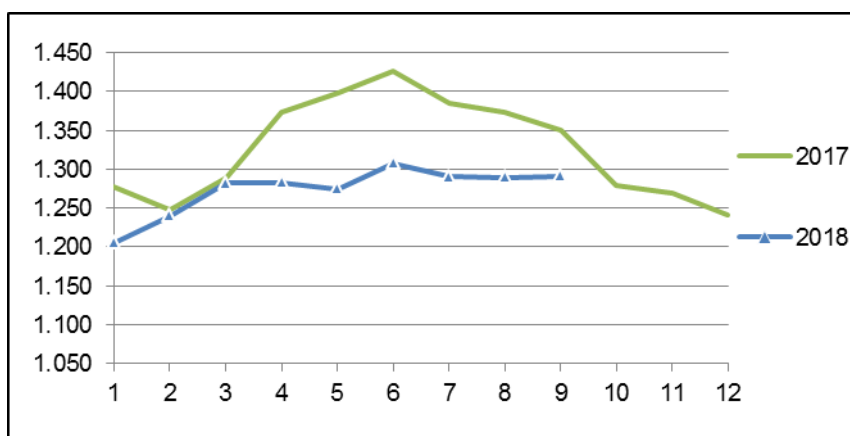
Slika 22: Spremembe prirasta prašičev v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100)

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2017)

Odkupne cene prašičev za zakol v EU so v letu 2018 v povprečju nižje kot leta 2017. Temu trendu je sledil tudi trend gibanja odkupne cene v Sloveniji, vendar manj intenzivno kot v EU. Po lanskem 8-odstotnem zvišanju cen se v letošnjem letu pričakuje znižanje povprečne odkupne cene pitanih prašičev, ki bo po prvih ocenah verjetno nižja od lanske za okoli 5 %, oz. bo tudi za okoli 3 % nižja od povprečja obdobja 2013–2017.

Slika 23: Odkupne cene pitalih prašičev (do 150 kg; živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018

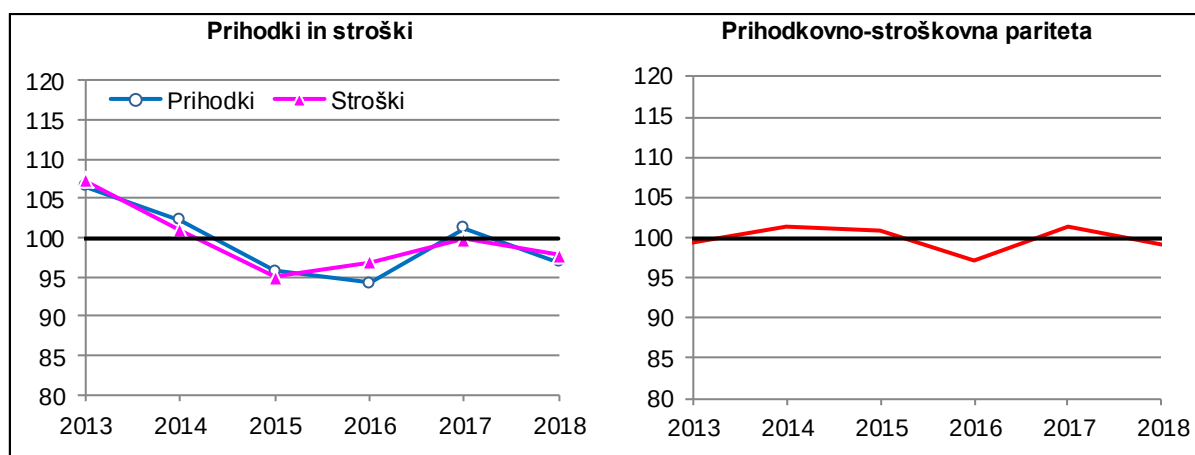

Vir: SURS

Na podlagi modelov ocenjujemo, da bodo v letu 2018 pri rejcih, ki krmo pretežno kupujejo, stroški materiala in storitev za dobra 2 % nižji v primerjavi z lanskim letom. Razlog je v opaznem znižanju cen pujskov (–6 %), medtem ko se je strošek za krmo, ki predstavlja skoraj polovico vseh stroškov, v primerjavi z letom 2017 zvišal za dober odstotek. Pri rejcih, ki pretežni del krme pridelajo sami, pa bodo stroški materiala in storitev v primerjavi z letom prej nižji za slaba 2 %. V primerjavi s predhodnim letom bodo skupni stroški prireje prašičjega mesa v letu 2018 tako pri rejcih, ki krmo pretežno kupujejo, kot tudi pri tistih, ki jo pridelajo sami, nižji za okoli 2 %.

Zaradi znižanja odkupnih cen prašičev v letu 2018 bo vrednost prireje v primerjavi z letom 2017 nižja za okoli 4 %. Ker bo znižanje vrednosti proizvodnje intenzivnejše od znižanja stroškov reje, bo po modelnih ocenah položaj prašičereje v letu 2018 manj ugoden kot leto prej, vendar ne tako neugoden kot leta 2016.

Slika 24: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju prašičev – kupljena krma (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)

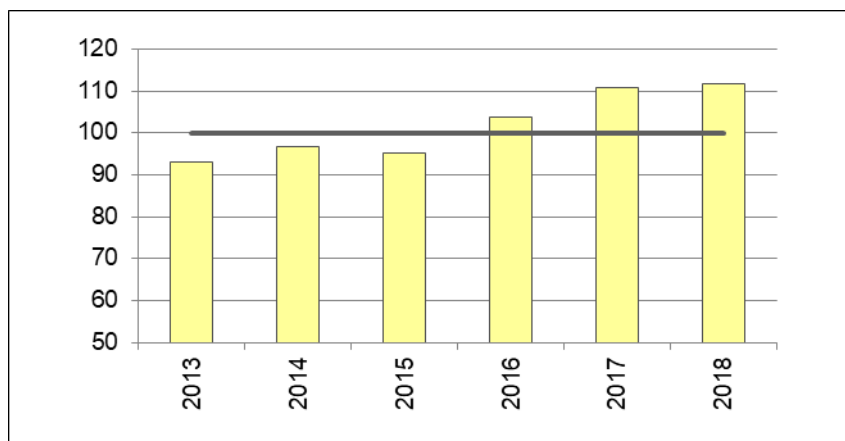

Vir: KIS

9.10 Perutninsko meso

Začasni podatki o zakolu perutnine v klavnicah za leto 2018 kažejo, da lahko ponovno pričakujemo rast proizvodnje perutninskega mesa, vendar ta ne bo tako intenzivna kot v letu 2017.

Slika 25: Spremembe prirasta perutnine v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100)

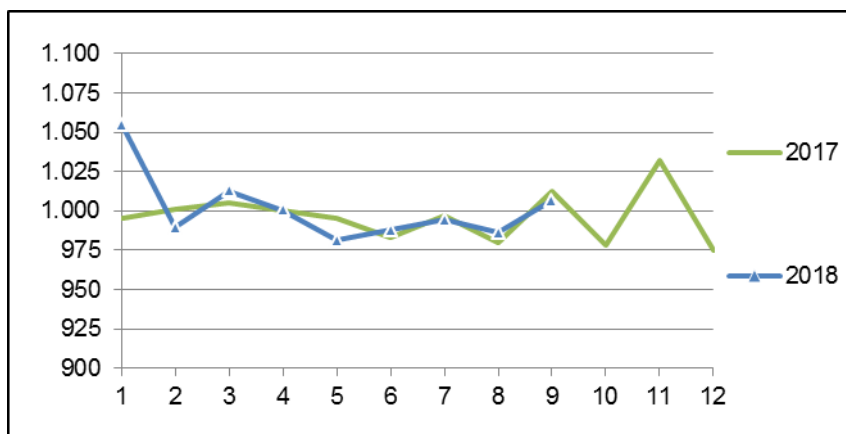

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2018)

Četudi sta se uvoz in izvoz živih živali v letu 2018 zmanjšala v primerjavi z letom 2017, se je neto izvoz perutnine v letu 2018 ponovno povečal. Za dober odstotek bo v primerjavi z letom prej večja tudi količina pridobljenega perutninskega mesa v slovenskih klavnicah. Tako bo po prvih ocenah prirast perutnine za približno odstotek večji kot v letu 2017.

Prireja mesa perutnine je vseskozi močno vpeta v mednarodni trg. Zaradi industrijskega tipa proizvodnje in velikega deleža, ki ga v strukturi stroškov predstavlja krma, se odkupne (in tržne) cene perutnine oblikujejo pod močnim vplivom cen surovin za krmo. Čeprav bodo te v letu 2018 po oceni v povprečju za okoli 3 % višje kot lani, pa bodo po oceni odkupne cene pitovnih piščancev za manj kot odstotek višje kot leta 2017.

Slika 26: Odkupne cene pitanih piščancev (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018

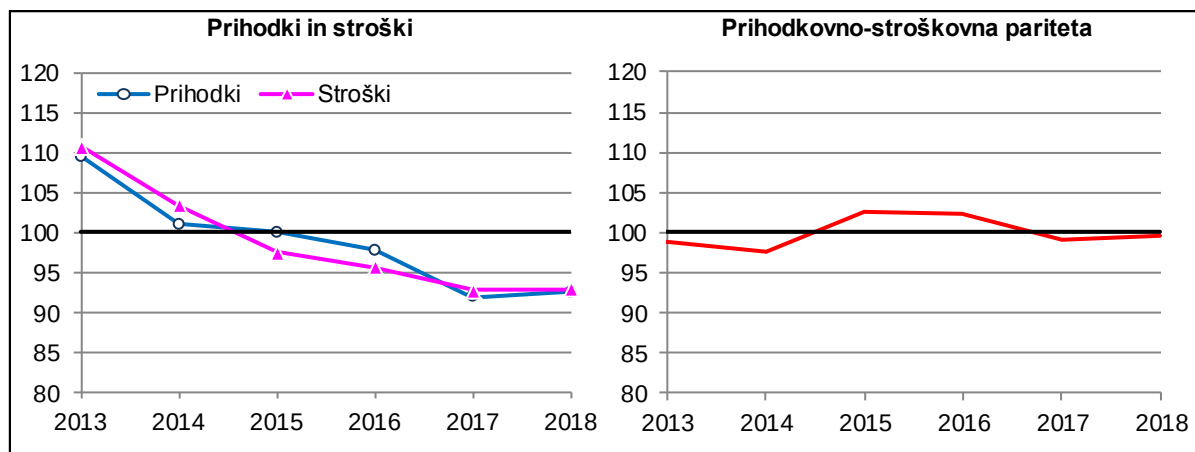

Vir: SURS

Prve ocene po modelnih kalkulacijah kažejo, da bodo skupni stroški priraje mesa piščancev v letu 2018 ostali na podobni ravni kot leta 2017. K temu bo predvsem prispevalo pomembno znižanje stroška dan starih piščancev (–9 %), kajti strošek krme, ki v priraji predstavlja največji delež, se bo zvišal za 2 %. Višja kot v letu 2017 bosta tudi strošek najetih storitev (+4 %) ter strošek dela in kapitala (+3 %).

Vrednost priraje bo zaradi zvišanja odkupne cene za pitovne piščance večja za okoli odstotek, kar ob nespremenjenih stroških pomeni rahlo izboljšanje prihodkovno-stroškovne paritete reje piščancev, vendar pa bo ta v letu 2018 še vedno nekoliko pod ravni povprečja obdobja 2013–2017.

Slika 27: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju piščancev (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS

9.11 Meso drobnice

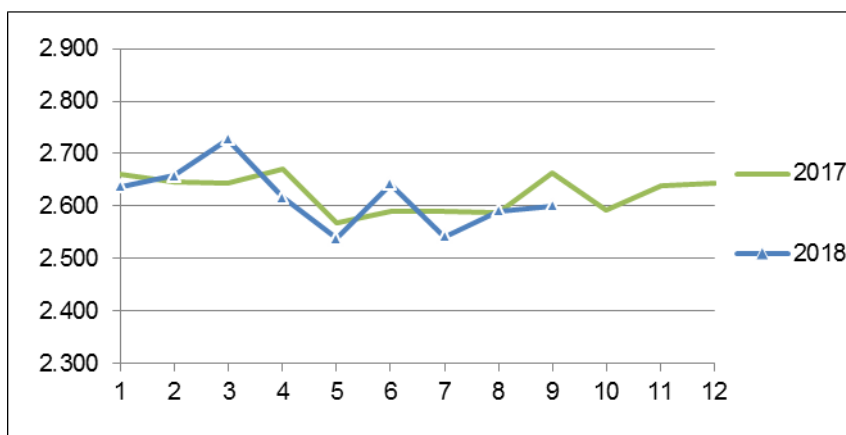
O reji drobnice med letom ni nobenih podatkov, ki bi omogočali dovolj zanesljivo oceno obsega prireje. Podatki o odkupu in zakolu v klavnicah, ki so edini na voljo, za drobnico niso reprezentativni, saj je večina domače prireje mesa pridobljena z zakolom na gospodarstvih (preko 90 % skupnega letnega zakola), o katerem pa med letom ni podatkov.

Na podlagi zbranih informacij ocenjujemo, da lahko tudi v letu 2018 pričakujemo povečanje prirasta drobnice. V primerjavi z letom prej bo večji za okoli 2 %, v primerjavi s povprečjem obdobja let 2013–2017 pa za 5 %.

Po prvih ocenah bodo ekonomske razmere za rejo drobnice v letu 2018 nekoliko manj ugodne kot leto pred tem. Razlog je v 2-odstotnem zvišanju skupnih stroškov reje, medtem ko bo prodajna cena jagnjet v primerjavi z letom 2017 nekoliko nižja.

Med stroški reje drobnice bodo, glede na leto prej, višji strošek krme (za dobra 2 %) ter strošek dela in kapitala (za dober odstotek), nižji pa bo strošek plemenskih živali, posledično s tem pa tudi strošek zavarovanja živali. Ostali stroški bodo v letu 2018 ostali na podobni ravni kot v letu 2017.

Slika 28: Odkupne cene jagnjet (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2017 in 2018

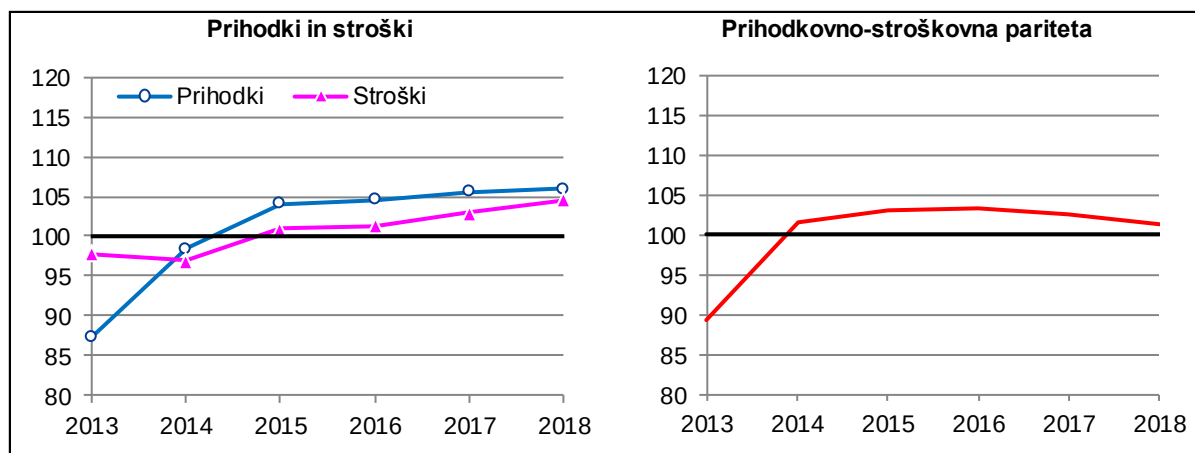

Vir: SURS

Poslabšanje prihodkovno-stroškovnega razmerja v letu 2018 bo ublažilo 3-odstotno zvišanje vrednosti stranskih proizvodov, zaradi česar bo vrednost proizvodnje kljub nižji ceni jagnjet

nekoliko višja kot v letu 2017. Kljub manj ugodnemu stanju kot leto prej, bo v letu 2018 prihodkovno-stroškovna pariteta za dober odstotek nad povprečjem obdobja let 2013–2017.

Slika 29: Osnovni ekonomski kazalci pri priraji jagnjet (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)

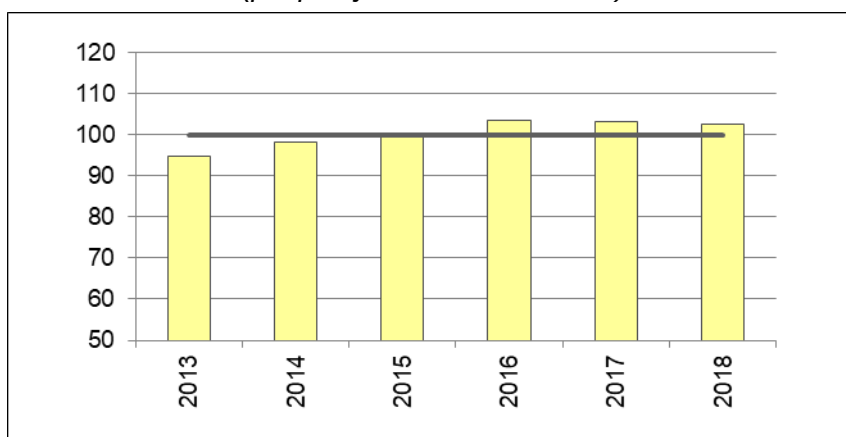
Vir: KIS

9.12 Mleko

Po pričakovani umiritvi rasti proizvodnje kravjega mleka v letu 2017 razpoložljivi podatki o odkupu mleka za leto 2018 (ta predstavlja skoraj 90 % celotne priraje) kažejo, da je bila v prvih devetih mesecih leta 2018 odkupljena približno enaka količina mleka kot v enakem obdobju leta 2017. Po trenutno dostopnih podatkih bo konec leta 2018 število krav molznic nekoliko manjše kot leto prej.

Na podlagi razpoložljivih podatkov se ocenjuje, da bo proizvodnja kravjega mleka v primerjavi z letom 2017 za slab odstotek nižja in po treh letih ponovno pod ravno 630 mio litrov, vendar še vedno opazno nad povprečjem let 2013–2017 (+3 %).

Slika 30: Spremembe proizvodnje mleka v obdobju 2013–2017 in ocena za leto 2018 (povprečje 2013–2017 = 100)

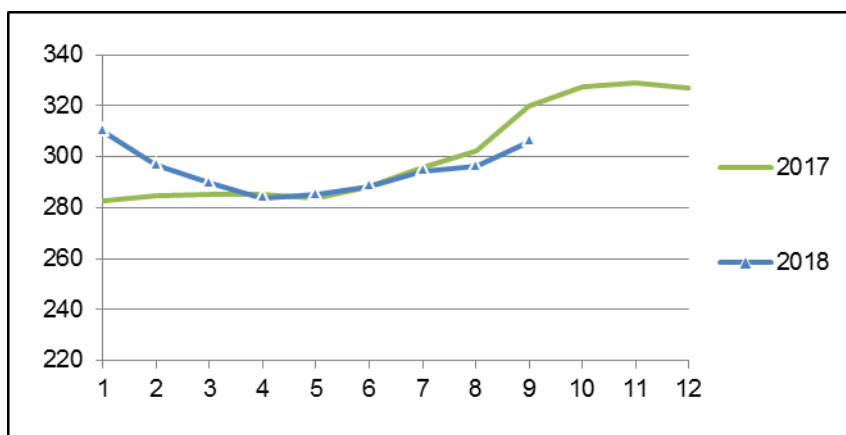

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2018)

Znotraj organiziranega odkupa mleka se je v letu 2018 ponovno povečal delež odkupa slovenskih mlekar. Ta je glede na leto 2017 večji za približno odstotek, medtem ko bo odkup tujih mlekar manjši za okoli 4 %. V letu 2018 bo za podoben odstotek manjši tudi delež odkupljenega surovega mleka za izvoz in bo znašal približno 31 %, medtem ko je še v letu 2016 delež odkupa tujih mlekar znašal približno 37 %. V letu 2017 je večji odkup

domačih mlekarne upravičila opazno večja domača predelava mleka. Po trenutno dostopnih podatkih bi pričakovali, da bi ob podobni količini prirejenega mleka ter manjši količini odkupljenega mleka za tuje mlekarne ostalo več razpoložljivega mleka za predelavo doma. Vendar podatki kažejo, da se je domača predelava v letu 2018 zmanjšala, kar pomeni, da so slovenske mlekarne v letošnjem letu del odkupljenega mleka v večji meri kot leto prej izvozile.

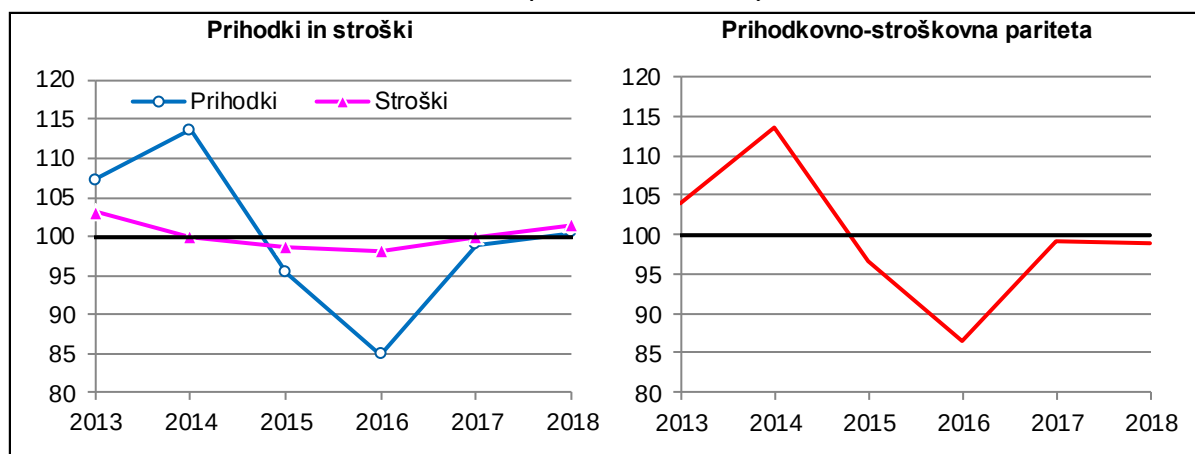
Slika 31: Odkupne cene mleka po mesecih (EUR/t); 2017 in 2018

Vir: SURS

Po občutnem porastu odkupne cene v zadnjih mesecih leta 2017, je v prvih mesecih leta 2018 sledil padec, ki se je ustavil v pozno spomladanskih mesecih. Padec odkupne cene bi bil sicer lahko nekoliko manj intenziven, v kolikor bi vsebnost beljakovin in maščob v mleku ostali blizu ravni zimskih mesecev. Poleti se je trend gibanja odkupne cene mleka obrnil navzgor. Po pričakovanjih se bo rast odkupne cene mleka nadaljevala in bo ob koncu letošnjega leta dosegla raven cene v decembru 2017. Tako bo v povprečju leta 2018 odkupna cena mleka ostala na podobni ravni kot leta 2017.

Slika 32: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji mleka (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS

Podobna raven odkupne cene mleka ter 5-odstotno zvišanje vrednosti stranskih proizvodov (vrednost izločene krave, telet in gnoja) v letu 2018 bo pripomoglo k ohranitvi stanja v prireji mleka. Skupna vrednost proizvodnje bo tako v primerjavi z letom 2017 večja za dober odstotek, za podoben odstotek pa bodo višji tudi stroški prireje mleka. Med stroški prireje sta se najbolj povečala strošek krme in plemenske živine (oba za okoli 2 %). Za dober odstotek

sta višja tudi strošek zavarovanja ter strošek domačega dela in kapitala, medtem ko bodo ostali stroški ostali na ravni leta 2017.

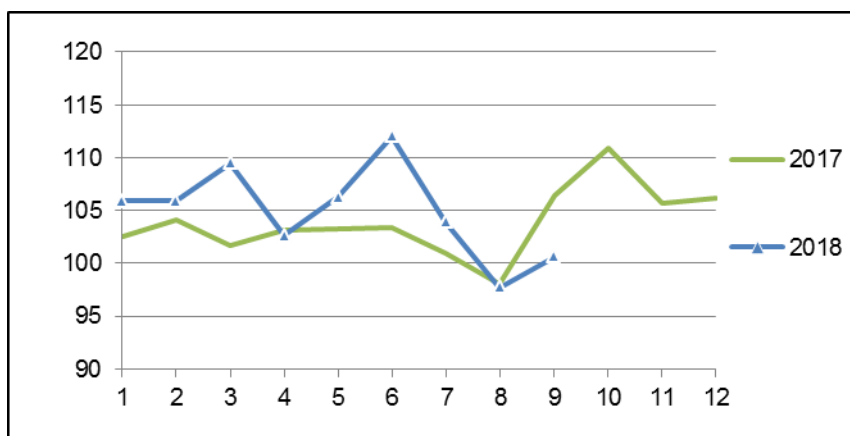
V letu 2018 bo stroškovno-prihodkovna pariteta drugo leto zapored rahlo pod povprečjem več letnega obdobja in bo za odstotek nižja od povprečja obdobja let 2013–2017 .

9.13 Jajca

Za trg jajc so med letom na voljo le podatki o odkupu jajc (konzumnih in valilnih), katerih zajemljivost je majhna (praviloma pod 50). Na podlagi informacij s terena ocenjujemo, da bo v letu 2018 nekoliko več nesnic kot leta 2017, pri čemer se bo skupna prireja jajc tudi v letu 2018 povečala in bo od predhodnega leta večja za približno 2 %.

Ekonomske razmere pri proizvodnji jajc bodo v letu 2018 podobne kot v letu 2017, četudi bo porast odkupne cene nekoliko intenzivnejši od rasti stroškov prireje. Odkupne cene konzumnih jajc so bile v prvih devetih mesecih letošnjega leta za okoli 2 % višje kot v enakem obdobju leta 2017, s pričakovanim gibanjem cen v zadnjih mesecih leta 2018 pa se ocenjuje zvišanje na letni ravni za okoli odstotek.

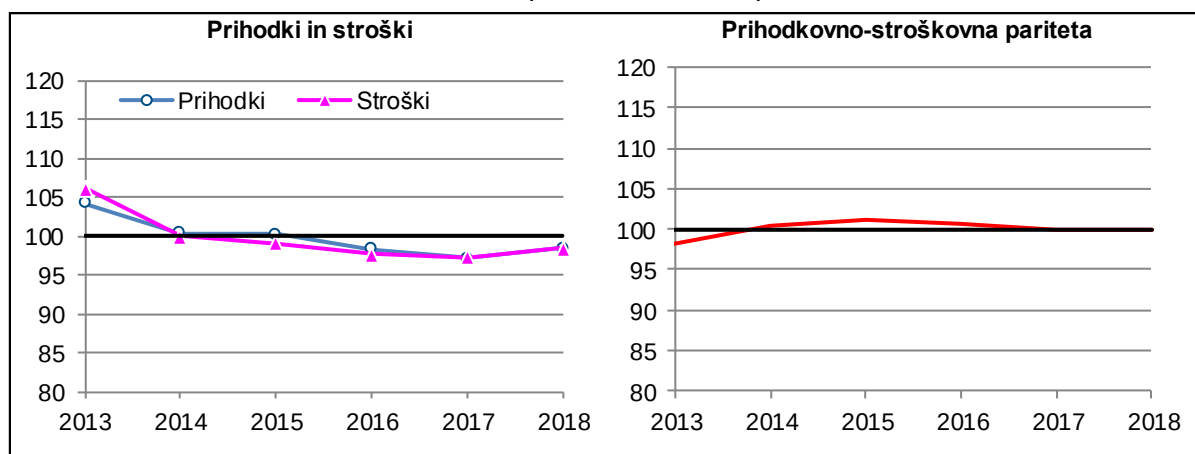
Slika 33: Odkupne cene jajc po mesecih (EUR/000 kosov); 2017 in 2018

Vir: SURS

Rezultati modelnih kalkulacij kažejo, da bodo skupni stroški reje nesnic v letu 2018 za okoli odstotek višji kot leto pred tem. K temu je najbolj prispevalo zvišanje cen krme, ki bo v primerjavi z letom 2017 dražja za slaba 2 %. Za podoben odstotek bo višji tudi strošek dela in kapitala, medtem ko bodo preostali stroški v primerjavi z letom 2017 višji za manj kot odstotek oziroma bodo ostali na enaki ravni. Prihodkovno-stroškovno razmerje bo tako v letu 2018 ostalo na podobni ravni kot v letih 2016 in 2017 oziroma na ravni povprečja zadnjega petletnega obdobja.

Slika 34: Osnovni ekonomski kazalci pri proizvodnji jajc (indeks povprečja 2013–2017 = 100; 2018: predhodna ocena)

Vir: KIS

10 LITERATURA IN VIRI

1) Statistični in drugi podatki (razpoložljivi do 20.11.2018)

SURS (Statistični urad Republike Slovenije), 2018:

Osnovni podatki po naročilu.

- Celotni odkup kmetijskih pridelkov po skupinah in vrstah, Slovenija (mesečni in letni podatki),
- Uvoz in izvoz živilskih proizvodov po državah (KN 1-24; 8-mestna) (mesečni podatki),

Prve objave s področja Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo.

- Površine poljščin, Slovenija, 2018 - začasni podatki. Prva objava, 27. 9. 2018.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7667> (14. 10. 2018)

- Pridelek zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovani pridelek pomembnejših poznih posevkov, Slovenija, 2018 - začasni podatki. Prva objava, 27. 9. 2018.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7668> (14. 10. 2018)

- Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja, Slovenija, 2018 - začasni podatki. Prva objava, 25. 10. 2018.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7744> (27. 10. 2018)

- Indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, Slovenija, september 2018 - začasni podatki. Prva objava, 14. 11. 2018.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7780> (14. 11. 2018)

- Indeksi cen inputov v kmetijstvu, Slovenija, september 2018 - začasni podatki. Prva objava, 14. 11. 2018.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7768> (14. 11. 2018)

SI-STAT podatkovni portal.

- Različne objave s področja Okolje in naravni viri, podpodročje Kmetijstvo in ribištvo, ter drugih področij

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>

Eurostat, 2018:

Eurostat, Database. Različne objave s področja kmetijstvo, ekonomski računi za kmetijstvo.

<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

European Commission (Evropska komisija), 2018:

Dashboards: Animal products, Plant product and Fruit and vegetables. 2018.

https://ec.europa.eu/agriculture/dashboards_en (16. 11. 2018)

Agriculture markets and prices. EU prices for selected representative products. Vegetal products, Dairy products, Animal products and Fruit products. Last update 9. 11. 2018.

https://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/price-monitoring/monthly-prices_en (19. 11. 2018)

Cereals market situation. Committee for the Common Organisation of Agricultural Markets, 25th October 2018. EU Crops Market Observatory – Cereals. EU Market Observatories.

https://ec.europa.eu/agriculture/market-observatory/crops/cereals/presentations_en

(19. 11. 2018)

Oilseeds and Protein Crops market situation. Committee for the Common Organisation of Agricultural Markets, 25th October 2018. EU Crops Market Observatory - Oilseeds and protein crops. EU Market Observatories.

https://ec.europa.eu/agriculture/market-observatory/crops/oilseeds-protein-crops/presentations_en (21. 11. 2018)

Short-term outlook for EU agricultural markets in 2018 and 2019. 2018. (Autumn 2018). 2018. European Commission.

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/short-term-outlook-autumn-2018_en.pdf (12. 11. 2018)

EU balance sheets and production details by Member State. Released: 3 October 2018 (based on data available until 15 September 2018).

https://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/short-term-outlook_en (15. 11. 2018)

Drugi podatki, 2018:

ARSKTRP. Ljubljana, Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja.

– Tržno informacijski sistem (Tržna poročila).

http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi/trzni_ukrepi/tržno_informacijski_sistem_trzna_porocila

– Pšenica, odkup v času žetve 2018.

http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi/trzni_ukrepi/tržno_informacijski_sistem_trzna_porocila/zita/ (18. 10. 2018)

– Novice.

http://www.arsktrp.gov.si/nc/si/splosno/cns/arhiv_novic/

– Storitve (Ukrepi).

http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi

Modelne kalkulacije KIS. Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije.

http://kis.dev.splet1.si21.com/Modelne_kalkulacije_OEK (19. 11. 2018)

2) Drugi viri

ARSO. Mesečni bilten ARSO – Letnik 2017. Ljubljana, Agencija RS za okolje.

<http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BEnica/mese%C4%8Dni%20bilten/bilten2017.htm> (9. 11. 2018)

ARSO. Mesečni bilten ARSO – Letnik 2018. Ljubljana, Agencija RS za okolje.

<http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BEnica/mese%C4%8Dni%20bilten/bilten2018.htm> (9. 11. 2018)

North-Western European Potato Growers Foundation. NEPG Press release September 2018. 2018.

North-Western potato harvest estimated at 24 million tons

<http://nepg.info/wp/wp-content/uploads/2018/09/NEPG-Final-Press-release-14sept2018.pdf>

(12. 11. 2018).

IGC. Grain Market Report, Highlights (GMR 493 – 25 October 2018). 2018. London, UK.

<https://www.igc.int/downloads/gmrsummary/gmrsumme.pdf> (9. 11. 2018)

MKGP. Neposredna plačila.

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/neposredna_placila/

MKGP. Program razvoja podeželja.

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/program_razvoja_podezelja/

Podatki o izvajanju Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2020 do 31. 8. 2018.

Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: delovno gradivo.

UMAR. 2018. Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2018. Ljubljana, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (september 2018).

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/napovedi/jesen/2018/JesenskaNapoved2018-22okt.pdf (8. 11. 2018)

Kmetijski inštitut Slovenije

www.kis.si